

TRGOVSKI TOVARIŠ

LETO XXXI

1934

ŠTEVILKA 1-2

GOSPODARSKA MALA ANTANTA — PODLAGA GOSPODARSKE SANACIJE PODONAVJA

Samo iz političnih razlogov je nastala Mala antanta, kot nujna reakcija nasledstvenih držav na Karlov puč in na poizkuse obnove habsburške monarhije. Neprestani napadi revizionistov so potrebo Male antante vedno znova poudarili, in ko se je posrečilo madjarskim revizionistom dobiti simpatizerje celo v zavezniških državah (lord Rothermeer) in tiho podporo Mussolinija, je postala Mala antanta naravnost zapoved za nasledstvene države. Zmaga Hitlerja, ki je hotel s priključitvijo Avstrije k Nemčiji izsiliti nemško rešitev podonavskega vprašanja v smislu starega »Dranga nach Osten« in pozneje Musso^linijev pakt štirih, ki je hotel izključiti vse manjše države iz evropskega koncerta, vse to je dalo Mali antanti še večji pomen, pa tudi novo nalogo, da prevzame glavno vlogo v boju manjših držav za njih suverenost, ki jo je ogrožal pakt štirih velesil. Indirektno je s tem postala Mala antanta tudi zaščitnica suverenosti in neodvisnosti Madjarske in Avstrije.

Ti veliki zunanje-politični momenti, ki so zahtevali naravnost kategorično utrditev Male antante, so naravno povzročili, da je nastalo prizadevanje, da se države Male antante zvežejo tudi gospodarsko. Kajti z gospodarskim sodelovanjem more dobiti politično sodelovanje šele pravo podlago in notranjo poglobitev. Pa tudi vsled starih zvez in zemljepisnega položaja je bilo gospodarsko sodelovanje držav Male antante že vprašanje časa in tako vidimo, da so strokovnjaki nasledstvenih držav že za časa mirovnih pogajanj razpravljali o tem sodelovanju. Od takrat to vprašanje ni nikdar čisto utihnilo in l. 1923. je prišlo že na dnevni red zasedanja Male antante, čeprav pa še ni tako dozorelo, da bi privedlo do pozitivnih rezultatov. Šele težka gospodarska stiska, ki je zajela vse podonavske države in enakost stiske, ki je vse te države zadela, je znova razgrnila vprašanje gospodarskega sodelovanja držav Male antante, ki je postalo po brezuspešni konferenci v Stresi potrebno tudi zaradi pravilne rešitve gospodarskega vprašanja Podonavja.

Kajti konferenca v Stresi je dokazala, da nima prizadevanje velesil za gospodarsko pomoč Podonavju nobenega drugega učinka, kakor da pretvori vse Podonavje v bojišče, na katerem se merijo sile velesil, od katerih hoče vsaka drugačno rešitev vsega problema. Cilj Italije je carinska unija z Avstrijo in Madjarsko in ustvaritev bloka, ki naj ustavlja tako prodiranje Nemčije, ko ogroža Malo antanto. V senemški cilj

Hitlerja je hotel obnoviti nemško izhodišče za gospodarsko in v zvezi s tem tudi politično prodiranje na vzhod. Francosko stališče pa je bilo dano iz zunanje-političnega nasprotja Francije do Italije in Nemčije in zato odklonilno tako napram nemškim ko italijanskem nameram. Ne eno teh stališč pa se ni krilo z interesi podonavskih držav, ker so se prizadevanja vseh treh velesil krila v eni točki, da mora vse Podonavje postati objekt politike velesil.

Edino maloantantne države so od vseh podonavskih držav spoznale svojo dolžnost, da morajo braniti svojo suverenost tudi proti velesilam. Zato je bilo nad vse logično, da je baš Mala antanta pokazala proti paktu štirih velesil tako odločno odpornost. S tem pa je tudi že dan koncept za načrt gospodarskega sodelovanja držav Male antante. To sodelovanje naj ne bo tako ozko, da bi se nujno omejevalo le na države Male antante, temveč izvedeno naj bo na način, da bo vedno omogočen pristop k novi gospodarski skupnosti, ki jo ustvarjajo države Male antante, tudi vsem drugim podonavskim državam. Minister dr. Beneš je to misel večkrat povdaril in v njej je tudi najmočnejša utemeljitev gospodarske Male antante, pa čeprav iz znanih političnih nasprotstev, ki cepijo Podonavje v dva tabora, ta misel še ni preveč aktualna. Toda njena latentna aktualnost obstoja venomer, ker izvira iz dejstva stare gospodarske enote Podonavja, ki ima vse pogoje tudi za nadaljnji obstoj.

Vendar pa ta latentna aktualnost ni tako močna, da bi bilo mogoče danes direktno delo za gospodarsko sodelovanje podonavskih držav. Mogoče je le indirektno delo, da se namreč doseže med državami Male antante tako ugodno gospodarsko sodelovanje, da bo to postalo privlačno tudi za druge podonavske države. Če bo namreč to sodelovanje povzročilo živahnejšo zunanjo trgovino med državami Male antante, če se bo gospodarska Mala antanta praktično obnesla, potem bo za sosedne države vedno bolj privlačno, da tudi one sodelujejo pri tej oživljeni zunanji trgovini.

Kakor je pokazalo zasedanje gospodarskega sveta Male antante v Pragi in kakor je to potrdil tudi zagrebški sestanek zunanjih ministrov Male antante, se je na to pot tudi krenilo, pa čeprav so bila sporočila s praškega večdnevnega zasedanja tako pičla in skromna, da si je priborila ta konferenca naslov »molčeče konference«. Kljub temu pa je iz objavljenih šestnajstih resolucij, ki so bile plod praškega zasedanja, jasna smer bodočega sodelovanja držav male antante.

Te resolucije se nanašajo: 1. Na ureditev medsebojnih gospodarskih odnošajev in njih razvoja. V ta namen naj se doseže sodelovanje gospodarskih institucij, ki obstoje v vseh treh državah, a organizira se naj tudi skupna gospodarska propaganda.

2. Ureditev prometa med tremi državami in se naj v ta namen doseže sodelovanje v donavski plovbi, v zračnem prometu in ustanovitvi poštne unije.

3. Normalizacija v blagovnem prometu, vsled česar naj se izenači trgovinsko, čekovno in menično pravo, unificirajo carinske tarife in carinski postopek in doseže tudi izenačenje statističnih metod.

4. Sodelovanje glede kmetijstva in industrijske proizvodnje, kar pomeni že načrtno gospodarstvo za ti najvažnejši izvozni panogi gospodarstva.

5. Sodelovanje emisijskih bank in poštnih hranilnic.

6. Skupno delo za razvoj tujskega prometa.

Iz teh resolucij je jasno razviden namen, da bi imelo postati ozemlje treh maloantantnih držav polagoma ena gospodarska enota, morda eno carinsko ozemlje. Enakost carinskega postopanja, izenačenje v trgovinskem, meničnem in čekovnem pravu, načrtno gospodarstvo za industrijo in kmetijstvo ter končno sodelovanje emisijskih bank, vse to so cilji, ki vodijo k enotnemu carinskemu ozemlju. Seveda je to cilj, ki ga ni mogoče tako hitro in zlahka doseči, ker je že n. pr. Češkoslovaška vsled svoje izvozne trgovine tako zelo navezana tudi na druge države, da se ne more kar takoj orientirati le na gospodarsko skupnost s svojima zaveznicama po Mali antanti.

Toda ideja je tu, določen je tudi način njene realizacije in zato smo dejansko že na pragu ustvarjanja enotnega gospodarskega ozemlja vseh treh nasledstvenih držav. Če smo tudi najbolj skromni v svojem pričakovanju, se vendar ne udajamo nobenim iluzijam, če smatramo n. pr. skupno sodelovanje v tujskem prometu takoj za izvedljivo. Posledica tega sodelovanja bi se takoj poznala v letovišnih vseh treh držav, a tudi hotelska industrija bi se mogla oživiti. In če dodamo k temu še razne tarifne olajšave, vsaj v tem obsegu, kakor jih dovoljuje Italija Avstriji, je tudi že mnogo storjenega za oživiljenje medsebojne trgovine. Jasno pa je nadalje tudi, da bo pri količkah konstantni volji za sodelovanje na vedno več potih prišlo do sodelovanja in ne bo dolgo, ko bo tudi tako delikatno vprašanje ko sodelovanje emisijskih bank zrelo za rešitev.

V ta razvoj pa moremo upati tudi zategadelj, ker odpira ustvaritev enega gospodarskega ozemlja naravnost nedogledne perspektive za narodno gospodarstvo vseh treh držav. Z ustvaritvijo enotnega gospodarskega ozemlja držav Male antante se njih sile ne sumirajo samo, temveč potencirajo. Če more podjetnik računati z ozemljem 15 milijonov prebivalcev ali pa z ozemljem 45 milijonov, potem je kalkulacija ne samo s tri pomnožen račun. Pri 15 milijonih je marsikakšno podjetje še tvegano, ko pri 45 milijonih riziko izgine. Ista razlika velja tudi za ustvarjanje kapitalov, kar dokazuje že praktično življenje. Kapital 200 milijonov je močnejši ko štirje kapitali po petdeset milijonov, ker je v njem sila koncentrirana. Nastaja pa tudi možnost čisto novih industrij, katerim ozemlje ene države ne more nuditi dovolj odjema, ki pa morejo dobro uspevati, če morejo računati na ozemlje vseh treh držav. To velja zlasti za stroje in aparate, ki jih dobivajo vse maloantantne države iz Nemčije, a bi jih mogla za vse tri izdelovati Češkoslovaška kot industrijsko najbolj napredna država.

Sploh bi bilo nujno, da bi imela gospodarska Mala antanta tudi to posledico, da bi ustvarila novo naziranje o industrializaciji podonavskih držav. Popolnoma je izključeno, da bi se mogla le ena podonavskih držav odpovedati razvoju domače industrije. Če samo vsled preobilice agrarnih proizvodov, ki jih ne more izvoziti v celoti po količkah sprejemljivi ceni, mora tako Jugoslavija, ko Romunija gledati na to, da poveča odjem na domačem trgu. To pa je mogoče le z industrializacijo dežele. Pa tudi zaradi plačilne bilance mora gledati vsaka država na to, da ne uvaža predmetov, za izdelovanje katerih ima doma vse sirovine in vse druge pogoje. Zato je industrializacija zapoved in je vsako delo proti njej obsojeno na neuspeh. Ni pa niti potrebno nasprotno

industrializaciji, ker se vsled indurializacije ne bodo pogoji za razvoj zunanje trgovine zmanjšali, temveč še povečali. Kajti industrializacija pomeni tudi povišanje življenjskega standarda, pomeni povečanje narodnega premoženja in s tem tudi kupne moči prebivalstva.

Povišati življenjski standard bi moral sploh biti eden prvih namenov gospodarske Male antante, ker je celo v gospodarsko visoko stoječi Češkoslovaški življenjski standard v primeru z zapadno-evropskimi državami zelo nizek. Tako je znašala začetkom l. 1933. v Franciji in Angliji poraba železnih in jeklenih fabrikatov na glavo prebivalca približno 160 kg, v Nemčiji okoli 100, v Češkoslovaški pa le 39 kg, v Romuniji 12 in v Jugoslaviji 6 kg. Papirja se porabi letno na glavo prebivalca v USA 67 kg, v Angliji 37, v Nemčiji 28, v Avstriji 19 in v Češkoslovaški 13 kg. Poraba premoga je znašala v Nemčiji na prebivalca 19 metrskih stotov, v Češkoslovaški 14, v Jugoslaviji 1.75 in v Romuniji 0.50. ltd. Če bi se življenjski standard dvignil v Jugoslaviji in Romuniji na ono stopnjo, na kateri je danes v Češkoslovaški, češkoslovaški pa na stopnjo nemškega, potem bi narasla potrošnja vseh predmetov v državah Male antante v tej meri, da bi se takoj zunanja trgovina dvignila na ravnost skokoma.

Dvig življenjskega standarda mora zato biti naloga gospodarske Male antante in v ta namen je treba izdelati za vse tri države skupen gospodarski načrt, da se more v vseh treh začetni načrtno gospodarstvo. Tako agrarna produkcija ko industrijska proizvodnja se morata v vseh treh državah razvijati tako, da se medsebojno izpopolnjujeta, ne pa, da se v vseh treh državah proizvajajo viški v istih pridelkih in izdelkih, da se po nepotrebnem produkcija spreminja v hiperprodukcijo. To načrtno gospodarstvo nikakor ni težko izvedljivo in je za mnoge produkcije kar na dlani. Treba je le malo dobre volje in nekaj velikopoteznosti, ker ima pač gospodarska Mala antanta bodočnost le, če je velikopotezno zamišljena.

Celo v današnji dobi, ko so carinski in drugi kitajski zidi ultima ratio gospodarske politke, ni za nobeno državo nič težjega ko izoliranost. Namen gospodarske Male antante mora zato tudi biti ta, da obvaruje vse tri države pred gospodarsko izolacijo s tem, da ustvarja veliko gospodarsko celoto, ki sega od Krkonošev pa do Jadranskega in Črnega morja in ki se more nasloniti tudi na Poljsko, Bolgarsko in ves Balkan ter s tem razširiti ozemlje svojega gospodarskega udejstvovanja do Gdinje in Egejskega morja. Ni to le lepa pesem bodočnosti, kajti že je dejstvo, da postaja naravno pristanišče Slovaške Gdinja in prav tako se te dni s trgovinskimi pogajanjmi z Bolgarsko odpira nova pot za gospodarsko sodelovanje z Bolgarsko. S svojo centralno evropsko lego je sploh Mala antanta naravna posrednica med zapadom in vzhodom ter jugom in severom Evrope in to svojo vlogo mora gospodarska Mala antanta prav posebno povdariti. Klin, ki ga naj vseka v centralno stališče maloantantnih držav carinska unija Italije, Madrske in Avstrije, je tako umetna tvorba, ki ne bo vzdržala niti prve velike preizkušnje. Ravno naloga gospodarske Male antante je, da dokaže, da je Podonavje ena gospodarska celota.

Če povdarjamo veliki koncept, na katerem naj bo zgrajena gospodarska Mala antanta, s tem seveda ne omalovažujemo velikih težkoč, ki se postavljajo izvedbi tega koncepta nasproti. Toda za nami je že zasedanje gospodarskega sveta Male antante, ki je ustvarilo praktični okvir

za ta koncept in za nami bodo v kratkem tudi prvi realni rezultati praških posvetovanj. Na razstavi v Bruslju bodo imele vse tri države Male antante že skupen paviljon, kmalu se bo to zgodilo tudi na drugih velesejmih, s tem pa je tudi že odprta pot k industrijski in agrarni sodelavnosti.

Cilj, ki si ga je postavila Mala antanta za najbližjo bodočnost, je, da mora medsebojna zunanja trgovina držav Male antante letos doseči vsaj oni obseg, kakor ga je imela ta trgovina v l. 1932. Je to skromen cilj, ki bo gotovo dosežen, saj s tem še daleč ne bo dosežen obseg v l. 1931. ali celo v l. 1930. Če skušamo doseči to, kar je že bilo doseženo, potem pač ne more reči nihče, da bi stremeli previsoko. Seveda pa ne bo več mogoče, da bi bila razlika med našim uvozom iz Češkoslovaške in našim izvozom v Češkoslovaško tako visoka, kakor je bila. Naš cilj mora zato biti, da se obseg zunanje trgovine dvigne, a da pri tem izvoz vseh treh držav napreduje v enaki meri. Samo dobro je, da imamo pred očmi, kako je zunanja trgovina padala tudi zato, ker je bila preveč neenaka. Naj služi pregled medsebojne zunanje trgovine v preteklih letih kot kažipot v bodočnost in zato navajamo te številke:

Češkoslovaška je uvozila v prvih desetih mesecih blaga v vrednosti milijonov Kč

	iz Jugoslavije	Romunije	skupno
l. 1929	813	621	1434
1930	1158	506	1664
1931	677	286	963
1932	359	237	596
1933	165	188	353

Jugoslavija	pa je v istem času izvozila v Češkoslovaško	Romunijo	skupno
l. 1929	265	18	283
1930	319	22	341
1931	277	7	284
1932	316	5	321
1933	136	12	148

Izvoz Romunije pa je znašal v istem času v Češkoslovaško Jugoslavijo v obe drž. M. A.

	Češkoslovaško	Jugoslavijo	v obe drž. M. A.
l. 1929	379	83	462
1930	475	102	577
1931	423	40	463
1932	298	34	332
1933	143	29	172

Medsebojna zunanja trgovina vseh treh držav Male antante je torej padala tako-le milijonov Kč

l. 1929	2179
1930	2582
1931	1710
1932	1249
1933	673

Medsebojna zunanja trgovina držav Male antante je torej padla za več ko dve tretjini, v primeru z l. 1930. pa skoraj za 3 četrte. V zad-

njem času se sicer opaža rahlo zboljšanje, ki pa je v mnogem le posledica stremljenja, da se izravnajo plačilni saldi. Je torej še negotovo, če bo to zboljšanje trajalo, ko bodo ti saldi izravnani.

Perspektive tega silnega padanja niso ravno za bodoči razvoj pre-razveseljive. Vendar pa tudi ne strašeče, zlasti ne, če se pričenjajo izvajati resolucije, ki jih je sklenilo praško zasedanje gospodarskega sveta. Že samo odstranitev vseh barier bo znatno dvignila zunanjo trgovino, če pa pride še do ustanovitve velike skupne izvozne in uvozne banke, ki bi mogla nadomestiti tudi klirinški promet in če pride do izenačenja v carinskem postopku ter do uvedbe prometnih olajšav, potem bo mahoma zunanja trgovina nad vse vzcvetela.

Tedaj pa tudi ne bo izostal učinek te zboljšane zunanje trgovine na Avstrijo in hočeš nočeš na Madjarsko, ki ne bosta mogle pogrešati onih ugodnosti, ki so si jih države Male antante medsebojno dovolile in ki bodo dosegljive za vse podonavske države, ki bi sprejele oni velikopotezni koncept gospodarskega sodelovanja, na katerem sloni in mora sloneti gospodarska Mala antanta.

Z izvajanjem tega koncepta nehava gospodarska kriza za Podonavje in samo na ta način. Kajti v tem konceptu je ustvarjajoča sila, ki dviguje gospodarstvo vsake države in ki obenem tudi utrjuje gospodarsko in politično suverenost vsake podonavske države. Z izvedbo tega velikega koncepta je postalo Podonavje resnični subjekt tako v zunanji politiki, ko v evropskem gospodarstvu. Noben napor za dosego tega najvišjega cilja ne sme zato biti pretežak in prevelik!

A. Železnikar

VALUTNI KAOS LETA 1933.

Po svetovni vojni v naših denarnih sistemih ni bilo one fiksne zveze, katere smo bili vajeni pred vojno. Cela vrsta držav je doživela inflacijo v najhujših oblikah in le malokatera valuta se je držala še na predvojni višini, oziroma pariteti v primeri z zlatom.

Šele polagoma so se ustvarili predpogoji za stabilizacijo valut. S tem se je pečala zlasti ženevska konferenca, ki je podala smernice za obnovo sveta. Tako se je že leta 1922. izvedla stabilizacija avstrijske krone, katero je nadomestil šiling, nadalje je bila obnovljena leta 1923. nemška marka, leta 1925. je bil uveden madjarski pengő. Isto leto je dosegel tudi angleški funt svojo predvojno višino itd. Najbolj važna je bila še, v kasnejših letih, stabilizacija francoskega franka v letu 1928. na novi podlagi (približno 5 novih frankov je tvorilo en stari frank). Bolgarija je izvedla stabilizacijo l. 1928., Rumunija l. 1929. in končno naša država v letu 1931. (zakonsko seveda, de facto je bil dinar stabilen že od leta 1925. dalje). Toda naša stabilizacija je prišla že v novi fazi razvoja na valutnem trgu, ko so se začele krhati tudi najstalnejše in najmočnejše valute na svetu. Že leta 1930. so se začeli kazati prvi znaki tega novega razvoja.

Najprej so se začeli krhati tečaji deviz v prekmorskih sirovinskih državah. Te so tudi najprej občutile pezo gospodarske krize, predvsem

radi stalnega padanja cen tako agrarnih in industrijskih sirovin. Tako smo že l. 1929. in 1930. zabeležili prve pretresljaje na valutnem trgu.

Aprila 1929. je začel padati urugvajski pezo, novembra je sledil argentinski ter paragvajski, decembra je prišla na vrsto že Brazilija s svojim milreisom. Še isto leto sta Urugvaj in Argentina oficialno zapustila zlato podlago svojih valut in sicer v decembru. Tedaj je oficialno zapustila zlati standard tudi Avstralija in sicer 17. decembra, na kar je avstralski funt začel padati v marcu leta 1930. Avstralskemu funtu se je takoj pridružil novozelandski funt. V septembru l. 1930. je začel popuščati tudi venezuelski bolivar.

Leto 1931. se je še kaj dobro uvedlo, tja do spomladi se ni dosti izpremenilo, toda med tem so se pa začeli majati temelji evropskega bankarstva.

Junija leta 1931. so se začeli občutno majati tečaji in emisijske banke v Srednji Evropi so storile vse, da vzdrže naval ter so porabile ogromne vsote za vzdrževanje svojih valut. Toda vse skupaj ni nič pomagalo, ker so bila sredstva za to premajhna. Da pa prepreči popolno depreciacijo svojih valut, je cela vrsta predvsem evropskih držav posegla po novem sredstvu: omejitvi plačilnega prometa na minimum in samo za stvarne potrebe uvoza, poleg tega pa začela uvajati kliringe, ki imajo svoj izvor ravno v teh časih.

Med prvimi državami, ki so uvedle oficialno kontrolo nad devizno trgovino, so bile zopet sirovinske. Tako sta Španija in Brazilija uvedli devizno kontrolo že 18. maja 1931., Čile 30. julija. Sledili so še Urugvaj 7. septembra, Nikaragva 13. septembra, Kolumbija 21. septembra in Grčija 28. septembra.

Med tem pa se je razvilo marsikaj tudi že v Srednji Evropi. Tako je 13. julija 1931. uvedla Nemčija najstrožjo kontrolo nad devizno kupčijo in sledila ji je Madjarska 17. julija 1931.

V septembru je prišel najhujši pretres valut: opustitev zlatega standarda v Angliji. 21. septembra je funt zapustil zlato in začel padati neprestano in še danes je njegova nadaljnja bodočnost neznana. Tedaj je šel po vsem svetu val odstopa od zlata in začelo se je razvrednotenje valut kakor za stavo. Britska Indija, Kolumbija in Malaja so že istega dne opustile zlati standard, 23. septembra je prišel Egipt, 25. Bolivija, 26. Irska, 29. Danska, Švedska in Norveška. Kanada se je priključila že prej 19. septembra, torej neposredno pred odpravo zlatega standarda.

V srednji Evropi smo pa nadalje uvajali devizne omejitve. Tako jih je uvedla Češkoslovaška že 26. septembra, sledile so: 3. oktobra Bolivija, 7. oktobra naša država, 8. Letonska, 9. Avstrija, 10. Paragvaj in Argentina in 15. oktobra Bolgarija. Sledili sta 18. novembra še Danska in Estonska.

Število držav, ki so v letu 1931. zapustile zlati standard, je znašalo 16. Poleg Velike Britanije, njenih kolonij in skandinavskih držav je bila pomembna Japonska, ki je oficialno ukinila zlati standard 13. dec. 1931.

Leto 1932. ni prineslo mnogo izprememb na valutnem polju. Sicer je cela vrsta držav ukinila zlati standard, toda niso bile to najpomembnejše države. V januarju so opustile zlati standard Kolumbija, Kostarika in Nikaragva. V marcu je sledila Perzija, za njo Čile, Grčija v aprilu, Peru maja in Siam junija.

Konec leta pa se je odločila za pristop k šterlinškemu bloku britska Južna Afrika (28. decembra). Južna Afrika je največji producent zlata in je njen odstop od zlatega standarda povzročil senzacijo. Južno afriški funt je začel rapidno padati in 20. januarja 1933. je že dosegel isto stopnjo, na kateri je bil angleški funt.

Leto 1933. pa nam je znova prineslo nesigurnost na valutni trg. 6. marca je bil prepovedan izvoz zlata iz Združenih držav v zvezi z razmahom bančne krize in z njo splošne krize zaupanja. Za nekaj dni so odpadle notacije dolarja na drugih borzah. 13. marca pa je zopet začel notirati dolar na londonski borzi in za njo so začeli dolarji notirati tudi na drugih borzah. Dolar je sicer trenutno padel, vendar se je kmalu popravil in je 15. dosegel že najnižjo zlato točko. Toda ta dvig je bil kratkotrajen, prišel je 20. april, ko so Zedinjene države definitivno prepovedale izvoz zlata in popolnoma ukinile zlati standard. Posledica tega je bil padec dolarja, ki se je nadaljeval skozi vse leto. Padec je bil posebno izrazit do julija, toda v juliju je kazalo, da se je tendenca obrnila navzgor in posebno v drugi polovici julija je dolar naraščal tja do srede avgusta, odlej pa je zopet padal do začetka oktobra. Nastopil je zopet preokret in dolar je naraščal. Tedaj je posegel vmes zopet Roosevelt ter objavil svoj senzacionalni preokret v dolarski politiki, ko je napovedal nakup zlata domače produkcije ter tudi v inozemstvu, posledice seveda niso izostale in ameriški valutni politiki se je posrečilo potisniti dolar zopet navzdol, kar se je vršilo do srede novembra, ko se je dolar zopet dvignil in se v decembru držal kolikor toliko stabilno. V januarju 1934. je nastopil zopet nov preokret, ko je predsednik Roosevelt proglasil svojo namero izvršiti devalvacijo. V zvezi s padcem dolarja je prišlo do padca onih deviz, ki so bile zvezane z dolarjem. Opustili so zlati standard: Guatemala, Honduras, Panama in Filipini. V juniju je prišla na vrsto Estonka, ki je že novembra 1931. uvedla devizno kontrolo. V decembru l. 1933. se je zopet odločila Argentina radi svojih eksportnih interesov k razvrednotenju peza in letos v januarju je oficijelno odpovedala vezavo s francoskim frankom in se naslonila na angleški funt.

V naslednjem podajamo kratek pregled razvrednotenja posameznih valut konec leta 1933. Podatke smo sestavili na podlagi notacij pariške borze 30. decembra 1933., v kolikor pa Pariz ni notiral nekaterih valut, smo vzeli londonske tečaje primerno devalvirane z ozirom na tečaj funta šterlinga v Parizu. Slika je naslednja (v odstotkih paritete francoskim frankom):

London 67·2 %, New York 64·3 %, Turčija 11·6 %, Španija 42·7 %, Portugal 67·34 %, Švedska 62·9 %, Norveška 61·2 %, Danska 54·5 %, Finska 57·6 %, Grčija 43·3 %, Jugoslavija 77·9 %, Kanada 64·7 %, Argentina 50·4 %, Japonska 38·9 %, Urugvaj 46·8 %.

Kakor izgleda slika kaotična, vendar se da ugotoviti, da ima valutna politika nekaterih držav marsikaj skupnega in bi lahko razdelili glede valutne politike države po svoji moči v tele bloke: 1. zlati blok, 2. šterlinški blok, 3. dolarski blok, 4. srebrni blok in 5. države z oficijelno zlato pariteto, pa razvrednoteno valuto.

Analiza posameznih blokov nam daje tole sliko:

1. Zlati blok. Ta blok tvorijo tele države: Francija, Italija, Švica in Holandija s popolnoma intaktno zlato valuto, skoro popolnoma zlato valuto imata tudi Belgija in Poljska. Vse te države vodijo popolnoma

isto valutno politiko, kar je bilo razvidno tudi iz izjave, ki so jo dale 8. julija v Parizu, ko so sklenile obrambno zvezo zlatovalutnih držav. Te države so se obvezale, da bodo vzdržale zlati standard pri sedanji pariteti z zlatom in da si bodo medsebojno pomagale v slučaju spekulativnih napadov na svoje valute. K temu bloku spadajo poleg že omenjenih kontinentalnih evropskih držav naravno tudi kolonije držav v tem bloku: Francije, Holandije, Italije in Belgije.

Svoje simpatično stališče do tega bloka pa so izjavile tudi druge evropske države, ki sicer nimajo več intaktne zlate valute, ampak jo vzdržujejo kolikor toliko le s kompliciranimi deviznimi predpisi in mednarodnimi sporazumi. To so n. pr. Češkoslovaška, Nemčija, Rumunija, naša država itd. Toda o teh še drugje.

Tri države z intaktno zlato zaluto so morale prestati lani veliko bojev za vzdrževanje stabilnosti svojih valut. Posebno v drugem četrtletju je bil boj srdit in milijoni frankov in goldinarjev zlata so šli iz zakladov švicarske in holandske emisijske banke drugam, samo da se vzdrži valutni standard. Tako je n. pr. Holandija izgubila od 15. aprila do 15. julija za 193 milijonov goldinarjev zlata, Švica pa 714 milijonov šv. frankov, torej Holandija 20 %, Švica pa celo 28 % svojega zlatega zaklada. Toda posledice te politike so se pokazale v stalnosti tako franka in goldinarja.

V jeseni je prišel velik napad na francoski frank, ki ga je pa Banque de France z ozirom na svoj veliki zlati zaklad z lahkoto parirala, z 2,5 milijarde frankov je vzdržala napad in proti koncu leta se je njen valutni položaj tako izboljšal, da se je začelo zlato zopet zbirati pri njej.

2. Šterlinški blok. Šterlinški blok obsega poleg Anglije tudi njene kolonije, ki so polagoma ena za drugo opustile zlati standard, zadnja med njimi Južna Afrika. Šterlinškemu bloku moramo prištevati tudi skandinavske države, ki so mu pristopile radi svojih važnih izvoznških interesov (Dansko maslo, jajca, meso; Švedska rude in les; Finska les itd.).

Ze otavska konferenca je avgusta leta 1932. fiksirala valutno politiko angleškega imperija v tem smislu, da mora biti najvažnejši cilj valutne politike dvig cen. V ta namen je treba imeti stalno nizko obrestno mero in dovolj kratkoročnih kreditov. Inflacije se za to še ni treba bati. Končni cilj naj bo zadovoljiv mednarodni valutni standard.

Gibanje funta šterlinga in z njim zvezanih deviz je bilo od aprila leta 1933. dalje ozko zvezano z dolarjem in je izgledalo kot da obe državi konkurirata v zniževanju svojih valut. V jeseni leta 1933. pa je London nekoliko zapustil dolar in je postal višji kot dolar. Vendar sedaj na tem nivoju vztraja in je gibanje obeh deviz skoro enako. Zadnje dni celo čitamo, da bosta obe valutni politiki šli konformno.

3. Dolarski blok. Ta blok obsega poleg Zedinjenih držav valute onih držav, ki so bile že prej zvezane z dolarjem, kot so to n. pr. nekatere druge ameriške republike.

Cilj ameriške denarne politike je taka vrednost dolarja, ki bo imel za dobo ene generacije enako kupno moč in enako moč za amortizacijo dolgov. Tako je izjavil sam predsednik Roosevelt v svoji spomenici na londonsko gospodarsko in denarno konferenco. Nadalje je v tej spomenici med drugim dejal, da ni cilj ameriške denarne politike stabilizacija dolarja za eden ali dva meseca v primeri s frankom ali funtom.

Zedinjene države hočejo imeti blagovni dolar, to je dolar, katerega vrednost naj bo stalno enaka brez ozira na devizne tečaje in zlato. Sedaj so kolikor toliko blizu temu cilju, saj je dobil Roosevelt pooblastilo, da sme tudi devalvirati dolar na podlagi do 60 % sedanje vrednosti.

Danes ameriška valutna politika še ni pokazala svojih zadnjih uspehov in je prognoza radi tega nemogoča.

4. Srebrni blok. Vkljub zmagoslavnemu pohodu zlate valute v zadnjih desetletjih pred vojno in po vojni, je še vedno mnogo v svetovnem gospodarstvu važnih držav, ki imajo ali dvojno valuto ali pa izrazito srebrno valuto. Kitajska ima še vedno svojo valuto vezano na srebro in tudi japonski jen sledi skoro temu gibanju.

V zvezi s pomenom srebra za valute je treba vpoštevati, da so pri srebru kot valutarni kovini interesirane zlasti velike producerske države, ker drugače ne morejo oddati po količkah dobičkanosnih cenah svoje produkcije srebra. Zato so pozdravile na londonski konferenci sklenjeni sporazum o srebru, ki naj prepreči velika gibanja cen srebra. Doslej so ta sporazum ratificirale tri države: Unija, Indija in Mehika.

5. V to skupino spadajo države, ki sicer vzdržujejo še oficijelno svojo valuto pri zlatem standardu, faktično pa je devizna trgovina popolnoma vezana na tozadevne predpise, kar ima za posledico, da prav za prav tečaji dotičnih valut niso na prejšnji pariteti. Poleg tega imajo te države celo vrsto plačilnih sporazumov, ki ne rabijo deviznega prometa, ampak temelje na načelu kompenzacije. Zaradi vezanosti deviznega gospodarstva pa imajo te valute najrazličnejše tečaje: v zunanjem prometu, v kliringih, za vezane valute itd. Tako ima n. pr. Nemčija okoli 13 vrst marke, katere tečaji stalno zelo variirajo in so med seboj brez primerjave. Podobno je drugod, le da je tečajev manj: 4 do 5 (pri nas). V to skupino spadajo zlasti srednjeevropske države: Nemčija, Bolgarija, Madjarska, Letonska, Rumunija, Jugoslavija itd. Sem je deloma šteti tudi Avstrijo, njen položaj pa je nekoliko drugačen in polagoma prehaja k svobodnemu deviznemu gospodarstvu.

Po »Journal des Nations«, Ženeva, posnemamo o moči posameznih blokov tele podatke:

Zlati blok (7 držav) ima 12·22 % vsega prebivalstva na svetu, poleg tega pa obsega 22·6 % vse svetovne trgovine.

Sterlinški blok obsega Anglijo, kolonije in dominijone ter skandinavske države, ima pa 22·62 % vsega prebivalstva na svetu ter sodeluje pri svetovni trgovini s 33·36 %.

Srebrni blok. Države v tem bloku imajo sicer največji delež na prebivalstvu sveta s 34·27 %, toda temu ne odgovarja njih pomen v svetovni trgovini, saj so pri njej udeležene le s 6·58 %.

Dolarski blok ima svojega glavnega zastopnika v Uniji, ki ima 6·75 % vsega prebivalstva na svetu ter 13·07 % deleže pri svetovni trgovini. K temu bloku pa spadajo tudi večinoma ostale ameriške države.

Kakšen bo razvoj je težko reči. Res se kažejo znaki izboljšanja v svetovni trgovini in v gospodarstvu sploh, ki bi dali trdnjšo podlago valutam raznih držav. Večina držav tudi stremi za tem, da postavi svoje valute na zdravo podlago, toda računati moramo z dejstvom, da severno-ameriški Uniji ni do tega, ampak da hoče imeti blagovni dolar, to je dolar, ki bo odvisen glede vrednosti predvsem od indeksa cen, ne pa od zlata.

Oec.

DESET LETNIKOV »TRGOVSKEGA TOVARIŠA« — NJEGOVO DELO IN POMEN

I.

Eden prvih — seveda še skromnih — gospodarskih slojev med Slovenci, ki se je že pred desetletji (ko so padli najhujši okovi fevdalizma, cehovstva in absolutizma) skušal osamosvojiti, oziroma otresti se tujih spon in splošne — posebno tudi trgovske (tuje) nadvlade, je bil trgovski stan, kateremu se imamo mnogo zahvaliti v gospodarskem, kakor tudi v narodnostnem pogledu. Ta slovenski trgovski pokret izvira iz odločne volje, otresti se malenkostnih razmer, v katerih je trgovstvo bilo primorano životariti in z večjo gospodarsko samostojnostjo doseči tudi večje socialno in družabno upoštevanje ter obenem pridobiti narodu, iz katerega je to trgovstvo izviralo, večji ugled.

Ako hočemo razumeti vse težave, s katerimi se je imel v prejšnjih časih boriti nacijona lno u smerjen i trgovski stan, moramo pred vsem poseči v predvojno miselnost, nanašajočo se na gospodarsko udejstvovanje. Ta predvojna miselnost v krogih, ki so bili družabno merodajni, gospodarskemu udejstvovanju in primernemu socialnemu upoštevanju gospodarstvenikov ni bila naklonjena. Gospodarsko delovanje se v teh merodajnih krogih predvojne Avstrije in Nemčije ni visoko cenilo, dočim je že sto let nazaj v mnogih drugih državah sveta vladalo ravno nasprotno naziranje, namreč visoko spoštovanje gospodarskega dela — v prvi vrsti industrijalnotehniškega in trgovskega (ter vsega, kar je s trgovstvom v zvezi). To čudno in anahronistično naziranje je bilo — kakor rečeno — pred vsem razširjeno v Avstriji, pa tudi v Nemčiji, akoravno se tam nihče, kdor je imel odprte oči, ni mogel ubraniti vtisa — da so ravno Nemčijo izvenagrarni gospodarski krogi v najširšem pomenu besede (v industriji, tehniki, železnicah, brodogradnji, pomorskem prometu, svetski trgovini, denarstvu itd. itd.) zares veliko napravili, narodno bogastvo pomnožili in mednarodni ugled Nemčije dvignili. Vendar družabno in tudi državno merodajni krogi še vedno niso kazali tistega popolnega razumevanja za industrijsko in trgovsko delovanje naroda, kakor je bilo očitno. Posebno pa se je to omalovaževanje, oziroma celo preziranje ali vsaj nerazumevanje pokazalo pri vrednotenju trgovine in trgovstva. Ideje in nazori, vladajoči v bivši Avstriji, so bili večinoma importirani iz Nemčije. Tako je tudi umljivo, da je feudalno-veleagrarno-birokratično-vojaško prezentirana miselnost, importirana iz Nemčije, kolikor že ni samonikla v bivši Avstriji sami, našla tukaj ugodna tla v smislu omalovaževanja gospodarskega dela razen veleagrarnega in socialno nižjega vrednotenja nosilcev te vrste dela. Dočim se je v Nemčiji to za gospodarske kroge poniževalno naziranje glede vrednotenja industrijskega in komercialnega dela počasi umikalo treznejšemu in pravičnejšemu presojanju ravno te vrste javnega dela (ki je Nemčijo bolj mogočno napravila kakor vrline junkerjev, oficirjev in birokratov), je v Avstriji bilo to naziranje, oziroma omalovaževanje gospodarskega dela še nadalje merodajno. Pod tem socialnim naziranjem oziroma preziranjem je trpel pred vsem nemški privrednik, ki je pa znal to za njega manj simpatično socialno vrednotenje paralizirati potom bogastva, davčne moči, vpliva v korporacijah in v parlamentu, pred vsem pa, ker je poudarjal svoje nemštvo in ker je bil nemški privrednik v velikem slogu pač pripadnik gospodujočega naroda. Napačna

bi seveda bila trditev, da se ne bi bili nahajali v avstrijskih merodajnih krogih tudi možje, ki so spoznali, da moč države ne leži samo v močnem veleagrarstvu, temveč da kapitalotvorba pred vsem izvira iz industrijskega, prometnega in trgovinskega delovanja. Vendar pa obče vrednotenje izvenagrarnega gospodarskega delovanja ni bilo visoko.

Kakor znano, spada trgovina in vse, kar je z njo v zvezi tudi h gospodarskemu udejstvovanju. Glede trgovine pa moramo omeniti, da je ta panoga gospodarskega življenja v nekaterih predelih — pred vsem centralne Evrope — naletela, razen že omenjenih težav, še na druge težkoče. Mnogi krogi namreč, ki so nekatere narodnoekonomske nauke krivo tolmačili, niso hoteli priznati tej panogi gospodarskega življenja ono mesto, katero mu gre, češ, »da ni produktivna« (ne zavedajo se pri tem, da trgovina vrši popolnoma svojevrstno in čisto drugo funkcijo kakor produkcija v najširšem pomenu besede), namreč, na je njena naloga pospeševanje cirkulacije dobrin ali z drugimi besedami, da je trgovina tisti faktor, ki sploh omogoča, da pridejo dobrine v izmenjavo in v uporabo; da je trgovina oni faktor, ki poišče vire, kjer se sploh kaj dobi in kraje, kamor se kaj prodaja, ki izenači preobilico in pomanjkanje, ki regulira povpraševanje in ponudbo, ki odkriva nove vire produktivitete, zasluzka, kapitalotvorbe, ki daje industriji in prometu nove impulze, ki odkriva zemlje in jih priključi na ostali svet, ki razširja civilizacijo in kulturo, posreduje izmenjavo idej, ki končno zblizuje narode in kontinente — z eno besedo, da je menjalno gospodarstvo, v katerem se že skoraj ves svet nahaja, brez trgovine nemogoče. Pri tem pa moramo še omeniti, da takozvana neproduktivnost ni popolnoma dognana stvar in da mnogi narodni ekonomisti stojijo na stališču, da trgovini čisto gotovo pripada neka — pač svojevrstna — produktivteta, akoravno trgovec dobrine, ki jih kupuje in prodaja, bistveno ne spremeni, kakor to napravi obrtno-industrijsko-tehnična produkcija.

Kar smo rekli o nižjem vrednotenju in socijalnem presojanju tehniško-komercialnega gospodarskega udejstvovanja v splošnem, trgovskega pa v posebnem, je seveda bilo pri drugih narodih popolnoma drugače. Posebno pri Angležih, ki so svojo trgovinsko karijero začeli že v elizabetinskem veku, mogočen korak nadalje napravili od Cromwellove navigacijske akte in po koalicijskih vojnah postali skoraj neomejeni poglavarji na trgovskem polju.

Te kratke uvodne opombe glede presojanja, oziroma napačnega ali izkrivljenega presojanja trgovine in trgovstva so se nam zdele potrebne, da razjasnimo težavno stališče trgovstva pri Slovencih.

II.

Ko se je začelo pri Slovencih — instinktivno, podzavestno — stremljenje po večji gospodarski samostojnosti, zvezano s prizadevanjem po politično in nacionalno večji prostosti, se oni zaradi maloštevilnosti, dalje zaradi gospodarskega, socijalnega, političnega in nacionalnega pritiska, zaradi revščine, posebno pa tudi zaradi nedostatne tehnične in komercialne izobrazbe niso mogli posvetiti velikim industrijalnim, transportnim in sličnim podjetjem, pač pa so svojo pažnjo obrnili na udejstvovanje v bolj skromnih okvirih — na obrt in na trgovino. Navzlic nenaklonjenosti merodajnih faktorjev glede razširjenja gospodarskega udejstvovanja na

področjih, ležečih izven agrarstva in še prav posebne nenaklonjenosti glede te gospodarske osamosvojitve, na industrijsko-tehničnem, obrtnem in trgovinskem polju le niso mogle preprečiti skromnega samostojnega gospodarskega razmaha tudi pri nas ne, ker je obsegala liberalna zakonodaja počenši od šestdesetih let preteklega stoletja principijelno vse državljanje in je bila obrtna svoboda v najširšem pomenu besede uzakonjena ter je vsak državljan se zamogel — vsaj na temelju obstoječih zakonov — razširiti in sploh udeleževati. Seveda je vlada imela še tisoč sredstev v rokah, da ovira neljub gospodarski razmah predvsem slovanskega življa. Predaleč bi vodilo, ako bi hoteli vse to natančno dokazati. K temu pride še nekaj drugega. Iz vzrokov, ki so v obče znani Slovenci niso imeli in žalibog še sedaj nimajo z n a t n e g a prirodnega nagona udeleževati se samostojno na gospodarskem polju, bodisi v obrti, industriji ali trgovini. Vendar je poлагoma navzlic neprijaznemu zadržanju merodajnih faktorjev in končno navzlic nižjemu socialnemu vrednotenju gospodarskega življenja zdravi instinkt začel prodirati. Prišlo je namreč spoznanje, da je treba gospodarske osamosvojitve, da bo mogoče doseči tudi večji vpliv na drugih poljih.

Ako pa je že pri bolj preprostih ljudeh z manjšo šolsko in splošno izobrazbo prodirala vedno bolj na dan tendenca po osamosvojitvi, je v krogih višje naobraženih, z večjim pogledom obdarjenih in razmere ostreje presojujočih elementov vedno bolj energično zmagovalo mnenje, da se mora naša domača pridobitnost kolikor mogoče hitro in intenzivno emancipirati tujega varuštva in se postaviti na lastne noge. To ni bilo lahko, kakor smo že kratko navedli.

III.

Dalekovidni krogi, kakor tudi posamezniki so prišli do prepričanja, da se najbolje pospeši naš domači gospodarski napredek, če tudi v ozkem okvirju, ako se ukrenejo primerna pota k boljši organizaciji gospodarskega dela. Kot eno najvažnejših točk tega dela so smatrali predvsem delovanje potom društev in pa izdajanje glasil. Moramo omeniti, da pripada trgovstvu prvenstvo, vsaj kar se tiče energičnega in smotrenega tozadevnega delovanja. Eno takih glasil n. pr., ki naj bi pospeševalo splošni narodnogospodarski napredek v vseh panogah, je bil svoječasni »Narodnogospodarski Vestnik«, ki se je l. 1924. spremenil v »Trgovskega Tovariša«, ki praznuje sedaj desetletnico svojega obstoja. S to spremembo naslova je hotel novi list dokumentirati, da bo v večji meri posvečal svojo pažnjo trgovskim interesom, ne prezirajoč pri tem seveda tudi drugih panog gospodarstva.

V prvi številki »Trgovskega Tovariša«, ki je izšla januarja l. 1924., je urednik razvil svoj program, v katerem pred vsem naglašja, »da naj bo list živa priča našega (trgovskega) društvenega življenja in delovanja.« Potem pa jasno izrazi svoje smernice: »Pospeševanje strokovne in splošne izobrazbe trgovskega stanu (skrb za duševno hrano in razvedrilo).« Kot nadaljnji cilj navaja: »Povzdigniti našo trgovino čim višje (ter) priboriti ji ugled, ki ji gre.« Uvodna beseda govori tudi o potrebi organizacije in skupnega delovanja za dosego skupnih ciljev. Hoče dvigniti ugled našega trgovca in to na temelju višje izobrazbe. Ne pozabi tudi omeniti potrebo družabne okretnosti ter verziranosti v vseh velikih vprašanjih, bodisi v materijelnem ali duhovnem smislu. Posebno važnost pa moramo pripiso-

vati obljubi: »Da mora vsak izobraženec imeti pojma o svetovnem in domačem narodnem gospodarstvu«. S temi besedami je list »Trgovski Tovariš« dokazal, da popolnoma razume prepletенost gospodarstva in da je — ako že vsakemu — potem še bolj trgovcu potreben vpogled v svetsko gospodarstvo in sicer v vseh panogah.

Najbolje spoznamo delovanje »Trgovskega Tovariša« in brez dvombe vpliv, ki ga ima ta list na naše gospodarske kroge, ako si pogledamo članke, ki jih je obelodanil. Ti članki so deloma zelo obširni, drugi zopet manjši, do kratkih notic, ki pa vedno vsebujejo važne stvari, potrebne in koristne za trgovca, ali pa splošno za gospodarskega človeka. Mnogo člankov je tudi takih, ki obravnavajo splošne zadeve in nimajo direktnega stika z gospodarstvom. Obelodanjene članke bi lahko razdelili na publikacije, ki se pečajo predvsem z našimi domačimi trgovskimi razmerami, odnosno z razmerami v trgovini v splošnem; nadaljno kategorijo zavzemajo članki o narodnem gospodarstvu v obče; tretja kategorija pa se peča s publikacijami splošnega značaja. Pri tem seveda pripomnimo, da pregled publikacij nikakor ni izčrpen; hočemo navesti samo najmarkantnejše spise.

Predvsem nas zanimajo trgovsko-strokovni članki. Umevno je, da je posvetil »Trgovski Tovariš« svojo pažnjo v prvi vrsti trgovini in vsem pojavom, ki so ž njo v zvezi. V mnogoštevilnih razpravah obdeluje predmete, ki zamorejo trgovca v splošnem in domačega posebej zanimati. Tako piše »Trgovski Tovariš« o jugoslovenskem trgovcu pred in po svetovni vojni; poudarja moderne naloge jugoslovenskega trgovca, kateremu se je v novi državi odprl čisto drug delokrog; posebno važne so razprave in notice o predmetu »Trgovinstvo« v najširšem pomenu besede; list se bavi z izložbami, razstavami, velesejmi, inserati, reklamo, korespondenco, inventarjem, notranjim in zunanjim delovanjem trgovca itd. in ne opušta podajati trgovskemu svetu dragocene nasvete in opazovanja. Zelo pri srcu so »Trgovskemu Tovarišu« vsakovrstne stanovske zadeve: naraščaj, prodajalci, šolstvo, socialna zakonodaja, kolikor se tiče trgovstva, posebno pokojninski zavod itd., obenem tudi stališče trgovstva in posebno nameščencev k perečim socialnim vprašanjem. Da zavzema stališče trgovstva k trgovskim zbornicam važno mesto, je ob sebi umevno; ker igrajo pravne zadeve v delovanju trgovca važno vlogo, ne pozabi »Trgovski Tovariš« tudi na trgovsko zakonodajo in vse, kar je s tem v zvezi. Omenimo samo važnost prisilne poravnave. Specijalno trgovska zakonodaja zavzema važno mesto; ne manjka tudi članek o trgovski morali.

Drugo kategorijo zavzemajo splošni članki iz narodne ekonomije. Ker je naše prebivalstvo po prevratu in po ujedinjenju ne samo politično in nacionalno samostojno postalo, je doseglo tudi gospodarsko neodvisnost od tujega ukazovanja — v kolikor se zamore pri splošni prepletenosti gospodarskih interesov, posebno na polju internacionalnega premikanja kapitala o taki samostojnosti govoriti. Gospodarska neodvisnost je tem manjša, čim revnejša je država, čim bolj je zadolžena in čim manj zamore izkoriščati prirodne zaklade in se na ta način neodvisno napraviti od tujih vplivov. Vendar se mora reči, da je jugoslovensko trgovstvo — in s tem tudi slovensko — zadobilo mahoma drugo stališče. To naše celokupno trgovstvo je integralen del našega narodnega gospodarstva sploh, ker je nosilec nacionalne trgovine. Umevno je, da je to povišano stališče naložilo našemu trgovstvu probleme, s katerimi do sedaj — v svoji subalternosti —

ni imelo opravka. Ta višja misija trgovstva kot nositelja nacionalne in — kolikor toliko — sonositelja internacionalne izmenjave dobrin, je zahtevala višje in širše obzorje toliko v pogledu trgovinstva in trgovine v posebnem, kakor tudi glede stikov in zvez med trgovino in ostalimi panogami narodnega gospodarstva. Tukaj pa ni zadostovala razširjena trgovska veda — bilo je potrebno, obrniti pogled tudi v narodno ekonomijo in sicer predvsem v ekonomsko politiko, kakor tudi v teorijo narodne ekonomije in pa v njeno zgodovino, kot zelo poučno poglavje. Ta potreba se je instinktivno začutila po vsej državi. Začele so izhajati knjige, brošure, razprave, članki v različnih oblikah, nastali so ali pa so se razširili že obstoječi ekonomski časopisi; dnevniki so prinašali članke o nacionalnem in internacionalnem gospodarstvu, posebno tudi o trgovini itd. Pokazale so se močne struje, ki so opozarjale resno misleči del državnega naroda na važnost gospodarskega delovanja v obče in na trgovsko udejstvovanje posebej (n. pr. kot velevažen faktor pri presojanju trgovske in plačilne bilance). Ni manjkalo tudi ekskurzov v teorijo in prakso narodne ekonomije same. Spričo teh razveseljivih dejstev je bilo ob sebi umevno, da tudi »Trgovski Tovarišč« tozadevno ni mogel zaostati. Da je list pogodil naloge, katere mu zadaja spremenjena gospodarska situacija in tozadevna miselna orientacija, razvidimo jasno iz člankov, ki ustrezajoče obravnavajo splošne narodnogospodarske razmere bodisi v praksi, ali pa v teoriji. Spremenjena trgovska, kakor splošna ekonomska situacija, posebno mnoge navidezno zagonetne in nerazrešljive pojave od časa, ko je začela kriza pritiskati, so narekovala »Trgovskemu Tovarišču« nujnost, da se bavi tudi z globokejšimi vzroki valovanja gospodarskega življenja med Slovenci, v Jugoslaviji, v svetu. Dobro zavedajoč se najožjih stikov med produkcijo, obrtništvom, industrijo, prometom, komunikacijami, denarstvom itd. na eni strani, na drugi pa med trgovino, je izšlo lepo število razprav skoraj o vseh teh vprašanjih. Ob sebi umevno je narodnoekonomsko poglavje o cirkulaciji dobrin (in vsem, kar semkaj spada) zavzemalo najširše mesto. Omenimo samo sumarično razprave o svetski produkciji, o agrarstvu (posebno žito, les) o kapitalu, borzah, bankah, posojilih, davkih, valutnem vprašanju, denarstvu, kreditu, ceni, ponudbi, povpraševanju, komunikacijah, trgovski in carinski politiki, trgovskih pogodbah, o svetovnem in domačem trgu, konjunkturi in krizi, racionalizaciji; nadalje o mednarodnih gospodarskih sestankih (konference, intern. trgovska komora) itd. itd. Ne smemo pozabiti omeniti mnogoštevilnih razprav o trgovinski zgodovini, med drugim opozorilo na najnovejše dogodke v Angliji, kjer se je zvršil nečuden prevrat v tem smislu, da je klasična zemlja liberalizma prestopila k zaščitno carinskemu sistemu — dogodek svetske važnosti, ki je dal povod, da se je tudi naša širša publika začela zanimati za ta kardinalna vprašanja mednarodne izmenjave dobrin in z njimi v najožjem stiku stoječimi trgovskimi pogodbami, oziroma velepomembni preorientaciji internacionalnega trga. V programatičnem članku prve številke »Trgovskega Tovariša« je urednik popolnoma pravilno naglasil, da je treba splošno izobrazbo trgovca vsestransko dvigniti, razen tega pa gledati na to, da bo trgovec tudi družabno na višku, dobro zavedajoč se dejstva, da osebnost in nastop včasih odločilno vplivata. To stremljenje je posebno hvalevredno in se mora še nadalje zasledovati. Tozadevne publikacije bomo lahko prištevali tretji kategoriji.

Ako danes, po desetih letih, p r e g l e d a m o delovanje »Trgovskega Tovariša«, moramo reči, da je ta organ trgovstvu (v širšem pomenu celokupnega gospodarstva, ki je najožje zvezano med seboj), dosegel lepe in neutajljive uspehe; v dokaz naj služi predvsem odkrito priznanje krogov, za katere je ta list spisan; nadalje večkratna omenitev njegovega literarnega delovanja v zagrebških in beograjskih listih, ter celo citiranje v »Trgovskem Tovarišu« obelodanjenih člankov v strogo znanstvenih spisih, kar moramo »Trgovskemu Tovarišu« posebno v dobro šteti. Na temelju dosedanjega delovanja lahko prognosticiramo listu še nadaljnje lepe uspehe, ako bo zasledoval smernice, ki si jih je svoj čas začrtal. Posebno je treba poudarjati nacijski in internacijski pomen in važnost trgovine in trgovca; še širše pritegnitev vseh pojavov na polju svetske produkcije (v vseh panogah) in svetske izmenjave dobrin; poudarjati je treba še bolj pomen komunikacij in odvisnost trgovine od komunikacij na suhem in na morju. (Tozadevno se priporoča intenzivnejše pečanje z našimi in tujimi pomorskimi prilikami.) Članki, ki se pečajo s pomorsko trgovino, so ravno v »Trgovskem Tovarišu« na mestu. Vzroki so jasni: naša država razpolaga z lastno in precej dolgo obalo, katera žalibog še ni izkoriščena; nadalje imamo neomejeno možnost, razviti našo trgovino na vse strani sveta; imeti moramo pred očmi, da najvažnejša panoga naše zunanje trgovine — namreč lesna trgovina — stremi za tem, da se vrši kolikor mogoče na morju; končno ne smemo pozabiti, da zavzema svet-ska blagovna trgovina v pretežni meri morski promet.

»Trgovski Tovariš« mora skrbeti, da postane prepričanje o velikih in pomembnih misijah trgovine in trgovstva last ne le trgovca, temveč vsakega izobraženca. S tem je višje socialno vrednotenje te panoge gospodarstva in njenih nosilcev avtomatično zvezano. Trgovina služi nacijski in internacijski izmenjavi dobrin in je vsled tega eden najpomembnejših faktorjev v narodni ekonomiji.

Dr. L. L. Böhm.

ALI NAJ SE UVEDE V SVETU ESPERANTO ALI ANGLEŠČINA KOT MEDNARODNI POMOŽNI JEZIK?

Iz predavanja v ljubljanskem Rotary klubu.

Kakor mi je bilo sporočeno, namerava Vaša mednarodna organizacija, ki ima svoje člane vseokrog po svetu, uvesti za svoje medsebojno občevanje in korespondenco enoten jezik in stoji sedaj pred odločitvijo, kateri jezik naj se uvede. Pred isto odločitvijo stoji sedaj tudi Vaš klub, ki naj v tej stvari poda svoje mnenje. Gre predvsem za odločitev med dvema alternativama, ki stojita v ospredju; ali angleščina, ali esperanto; bolj splošno rečeno: ali živ jezik in tu pride v poštev le angleščina kot danes daleko najbolj razširjen jezik, ali umeten jezik in tu pride zopet v poštev le esperanto kot najboljši in najbolj razširjen med slednjimi.

Naprošen sem bil, da o tem vprašanju iznesem pred Vašim odličnim forumom nekaj misli in radevolje se odzovem temu vabilu.

Skušal bom objektivno opozoriti pri vsaki od obeh rešitev na solnčne in senčne strani v kolikor jih poznam. Predno pa pridem do tega, recimo kritičnega razmotrivanja vprašanja, je potrebno, da poznamo vsaj ideje in osnovne pojme materije, o kateri razpravljamo. Dočim domnevam, da so vsaj bistveni pojmi angleščine gospodi znani, sem prepričan, da je o esperantu in razvoju umetnega mednarodnega jezika večina le zelo površno informirana. Prosim Vas zato, da mi dovolite, da podam najprej kratek obris zgodovine in razvoja umetnega mednarodnega jezika.

Učenjaki, jezikoslovci, kakor tudi filozofi so se že od nekdaj bavili z idejo sestaviti umeten jezik, ki bi imel kolikor mogoče mnogo prednosti pred živimi jeziki. Velikansko število raznih poskusov se je napravilo na tem polju. Pri vseh teh poskusih moramo razločevati med dvema bistveno različnima skupinama, med takozvano pazigrafijo in pazilalijo. Pazigrafija skuša rešiti problem potom enotne pisave za razne narode, pazilalija pa potom enotnega jezika. Pazigrafija prav za prav ne spada več v okvir mojega predavanja. Kljub temu Vas hočem na kratko seznaniti z njenim bistvom, ker je njen razvoj v neposredni zvezi z razvojem pazilalije ali mednarodnega jezika.

Naloga pazigrafije je sestaviti pisavo, ki bi jo vsi narodi lahko razumeli, ne da bi se učili kakega tujega jezika. Vsak narod bi čital to pisavo različno, namreč v svojem jeziku, enotnost bi bila dosežena torej samo za vid, ne za sluh. Taka pazigrafija je n. pr. naš arabski številčni sistem. Vsi evropski narodi pišejo številke enako, za vse ima pisana številka isti pomen, kljub temu, da jo pri čitanju izgovarja vsak narod drugače. Tukaj hočem omeniti interesantno dejstvo, da je pisava Kitajcev popoln pazigrafičen sistem v pravem pomenu besede. Kitajski narod, ki šteje okoli 400 milijonov ljudi, namreč ne govori enotnega jezika, ampak se deli na mnogo različnih dialektov, ki so si med seboj tako oddaljeni, da jih lahko smatramo kot samostojne jezike. Pisava za vse te dialekte je pa popolnoma enotna. Razvila se je iz starokitajske pisave, katera je sestojala prvotno iz simboličnih znakov. N. pr. znak: ☉ je pomenil solnce, ☽ : zgoraj, ☿ : spodaj. Temu so se pridružile skupine znakov, n. pr. dve drevesi sta pomenili gozd; dve ženski: prepir; ženska in otrok: ljubezen; ptič in kljun: petje itd. Polagoma se je simboličnost izgubila in v današnji pisavi je glavni princip, da ima vsak pojem svoj poseben znak v nasprotju z našo pisavo, kjer ima vsak glas svoj poseben znak ali črko. Zato tudi mi shajamo s 25 črkami, dočim ima kitajska pisava okrog 10.000 znakov. Da se je zato jako težko naučiti to pisavo in da je učenje dolgotrajno, ni treba posebej naglašati. Besedo oče, ki se piše povsod enako, bo čital prebivalec Pekinga ju-čin, Kitajec iz Nankinga lao-ye in oni iz Kantona ali Honkonga čia-tse.

Izgovarjajo torej popolnoma različno. V mislih imajo pri tem vsi besedo oče. Vidimo torej, da se prebivalec Pekinga in oni iz Kantona ne bosta mogla sporazumeti. Ako pa vzameta v roko papir in se poslužeta pisave, se bosta izvrstno sporazumela.

Razni učenjaki so skušali rešiti vprašanje mednarodne sporazumevanja na sličen način, kakor so rešili Kitajci vprašanje sporazumevanja vzhodnoazijskih narodov. Najvažnejši izmed takih poskusov so dela An-

gleža John Wilkins-a, Nemca Wolke-ja, J. M. Schmidta in nekaterih drugih v 17. in 18. stoletju. Vsi ti poskusi pa niso imeli uspeha, ker so jako težavni in ker bi si bilo treba zapomniti velikansko število znakov. Edini pomen, ki so ga imeli ti poskusi, je sledeči: Učenjaki so uvideli, da se vprašanje mednarodnega sporazumevanja ne da rešiti potem pazigrafije (enotne pisave), ampak samo potem mednarodnega jezika.

Ideja umetnega mednarodnega jezika ni nikakor nekaj novega, nego so se z njo bavili že pred stoletji. Najstarejši poskus na tem polju, ki se nam je ohranil, je poskus Angleža Dalgarius-a leta 1661. Njegov poskus spada med takozvane filozofske jezike. Zahteva filozofskega jezika je kolikor mogoče velika popolnost, ki jo skuša doseči potem brezpogojne logike in filozofske stvarne zveze med vsemi elementi in besedami jezika. Dalgarius je razporedil vse pojme v 17 razredov, katere je označil potom 17 črk abecede. Vsak razred razpade v več vrst, od katerih ima vsaka znak svojega razreda in poleg tega še svoj poseben znak. Posamezni pojmi imajo poleg znaka razreda in vrste vokale, sledeče si v gotovem redu. Mnogo originalnejši je poskus velikega filozofa Leibniza, ki je bil objavljen leta 1680. Leibniz izhaja od ideje, da se vsi pojmi lahko dele v enostavne in sestavljene, ter da slednji nastanejo iz zveze več enostavnih pojmov. Leibniz je zaznamoval vsak enostaven pojem z določeno številko. Sestavljene pojme dobimo potem, ako multipliciramo enostavne pojme, iz katerih sestojе. Kakor bi bil ta sistem praktičen z ozirom na logično enostavnost in kratkost pisanja, tako bi bil nepraktičen z ozirom na število multiplikacij, ki bi jih moral napraviti vsak pri govorjenju, in na število divizij, ki bi jih moral napraviti pri poslušanju. Leta 1817. je izdal profesor Jean François Sudre v Sorèze-u projekt pod imenom solrésol. Njegov poskus ne spada več med filozofske jezike, toda vendar med absolutno umetne jezike, ki se v nobenem oziru ne naslanjajo na obstoječe narodne jezike. Podlago temu jeziku tvori sedem zlogov: do re mi fa sol la si, ki se rabijo po navadi za označevanje muzikalnih tonov. Potom vedno novih kombinacij teh zlogov je sestavil Sudre ves svoj besedni zaklad. Napake tega projekta so tako očitne, da je vsaka kritika nepotrebna. Omeniti hočem tri manj važne poskuse, ki so sledili. To je Bürjeva pazilalija in dva projekta pod imenom »langue universelle«. Leta 1855. je skušalo društvo z imenom »Société internationale de Linguistique« uvesti enega izmed filozofskih jezikov in sicer projekt španskega opata Sotos Ochando, toda brez uspeha. Velik razvoj francoske in angleške trgovine je povzročil, da so postali odslej tudi jezikovni projekti praktičnejši ter da so se začeli naslanjati na žive jezike, posebno na francoski in angleški jezik. Prodrlo je namreč mnenje, da so filozofski jeziki sicer interesantni z znanstvenega stališča, za praktično življenje pa neuporabni radi težavnosti učenja. Izmed novejših poskusov hočem imenovati »komunikacijski jezik« in takozvani »španski projekt«. Pri njih opažamo velik napredek ter dejstvo, da se že jako približujejo modernemu naziranjju o jezikovnem problemu.

Nekaj bistveno novega je projekt nemškega župnika Martina Schleyerja, ki je izšel leta 1879. pod imenom Volapük. Schleyer se je popolnoma otnesel predsodkov svojih predhodnikov ter je sestavil svoj jezik po istih principih, po katerih so zgrajeni živi

jeziki. Volapük ima celo v nekem pogledu prednost pred živimi jeziki in ta je, da je njegova gramatika izredno enostavna, izobčene so vse izjeme in nepravilnosti ter je črtano vse, kar je nepotrebno. Na drugi strani ima pa Volapük veliko napako, ki je postala tudi pozneje usodepolna zanj, to je njegov besedni zaklad. Schleyer je vzel sicer besede po večini iz živih jezikov, največ iz angleščine. Da bi pa dosegel kolikor mogoče veliko nevtralnost, jih je v toliko izpremenil, da njihovega izvora ni mogoče več spoznati. Na primer beseda *f i k u l* pomeni »težkoča« in je nastala iz francoske besede: *difficulté*, *v o l* pomeni »svet«, nastala je iz angleške besede: *world*, *p ü k* pomeni »jezik«, nastalo iz: *speak* (volapük — svetovni jezik). Besede so torej tudi izobraženemu človeku popolnoma nepoznane in kdor se hoče učiti volapüka, si mora vsako besedo posebej zapomniti, oziroma se jo učiti na pamet. Da si bo gospoda lahko predstavljala, kako doni ta jezik, hočem prečitati nekaj stavkov: *O Fat obas, kel binol in süls, paisaludomöz nem ola! Kömomöd monargän ola! Jenomöz vil olik, äs in sü!, i su tal!* itd. Opazili ste, da doni ta jezik precej čudno in ne posebno lepo. Kljub temu si je pridobil volapük mnogo prijateljev, ki so smatrali, da je s tem problem mednarodnega jezika definitivno rešen ter so hoteli z vso resnostjo ta jezik vpeljati v praktično življenje. Veliko število ljudi se je pridružilo temu gibanju. Snovala so se društva, ustanavljali časopisi, sklicevali sestanki in shodi. Leta 1888. je propagiralo novi jezik 283 društev v vseh deželah sveta in s tem je bil dosežen višek. Odslej je začelo gibanje jako hitro nazadovati in kmalu je popolnoma zginilo s površja. Vzroki temu rapidnemu padcu so velike napake volapüka, ki sem jih že omenil. Da si je vkljub vsem nedostatkem ta jezik pridobil toliko prijateljev, je dokaz, da so že široki sloji narodov občutili veliko potrebo mednarodnega pomožnega jezika.

Poleg volapüka je bilo napravljeno v tem času še nekaj drugih projektov, ki pa niso imeli uspehov. Med njimi omenim samo Eichhornov »bamberški projekt«, Courtonov »Néolatine« in prof. Bauerjev »Spelin«.

Leta 1887. je izdal ruski zdravnik dr. Zamenhof knjigo »linguo internacia«, v kateri razlaga svoj jezikovni projekt, sad 10 let trajajočega intenzivnega studija. Njegov jezik je postal znan pod imenom »*esperanto*«, ker se je avtor na svoji knjigi podpisal s psevdonimom Dr. Esperanto, kar pomeni v njegovem jeziku »doktor upajoči«. *Esperanto* ima mnogo bistveno novega in glavne lastnosti tega jezika so naslednje: Pisava je fonetična, torej vse se piše brez izjeme tako, kakor se izgovarja. Slovnica je izredno enostavna, samo dosti praktičnejša kakor je volapükova. Besede so vzete iz živih jezikov in sicer po sledečem principu: Vzame se v splošnem tista beseda, ki je največjemu številu ljudi že znana. Besede, ki so že danes internacionalne, to se pravi, ki se najdejo skoraj v vseh evropskih jezikih, kakor n. pr. parlament, telegraf, program, literatura itd., se sprejmejo neizpremenjene. Ostale besede so po veliki večini romanskega korena, vzete iz latinščine in francoščine, majhen odstotek je germanskih in slovanskih besed. Ena četrtnina vseh esperantskih besed je torej že a priori znana vsakemu, tudi neizobraženemu človeku. Izobražen človek, ki se je učil latinščine ali francoščine, bo pa poznal tri četrtine besednega zaklada.

To je ona glavna prednost, ki jo ima esperanto pred volapükom in oni faktor, ki je dal volapüku smrtni udarec. Jasno se lahko opaža glavni princip, po katerem je sestavljajal dr. Zamenhof svoj jezik: besedni zaklad

se naslanja po večini na romanske, pisava in duh na slovanske, in slovnica na germanske jezike.

Navesti hočem glavna pravila in nekaj primerov iz esperantske gramatike. Člen se imenuje la ter ostane za vse spole in vse sklone v ednini in množini neizpremenjen. Vsi samostalniki se končujejo na — o, n. pr. la rozo (roža), la kafo (kava), la patro (oče); množino tvorimo, ako pritaknemo končnico — j. N. pr. la rozoj, la kafoj, la patroj. Vsi pridevniki se končujejo na — a, n. pr. bona (dober), varma (gorak), patra (očetovski). Vsi prislovi se končujejo na — e, n. pr. agrable (prijetno), varme (gorko), patre (očetovsko), in vsi glagoli v nedoločniku na — i, n. pr. skribi (pisati), dormi (spati), gratuli (čestitati). Glagol spregamo na ta način, da pritaknemo deblu za sedanji čas končnico — as, za pretekli čas končnico — is, za prihodnji čas — os, za železnik — us in za veleznik — u. To velja za vse glagole brez izjeme. Ako se spomnimo pri tej priliki na konjugacijo latinskih glagolov ali na spregatev nepravilnih glagolov v francoščini in italijanščini, vidimo, koliko nepotrebne balasta imajo vsi živi jeziki. Ta balast je res popolnoma nepotreben, kajti interesantno je dejstvo, da vkljub tej enostavnosti v esperantu lahko izražamo vsako misel in vsako fineso ravnotako nedvoumno in precizno, kakor v živih jezikih.

Poleg ravnokar omenjene enostavnosti gramatike ima pa esperanto še nekaj bistveno novega in to je sestavljanje besed potom predpon in pripon. Ako pritaknemo deblu gotovo pripono, dobi beseda drug pomen, ki pa je natančno določen od pripone. Na primer; pripona -in da določni besedi, kateri jo pritaknemo, pomen ženskega spola. Na primer: patr-in-o (mati), amik-in-o (prijateljica), čeval-in-o (kobila); pripona -ist določuje poklic, torej človeka, ki se trajno bavi s poslom ali stvarjo, ki ga določuje deblu. Na primer: mašin-ist-o (strojnik), pošt-ist-o (poštar); pripona -ej določuje kraj, določen za gotovo svrhu. Na primer: dorm-ej-o (spalnica), atend-ej-o (čakalnica), kaf-ej-o (kavarna). Takih pripon je v esperantu veliko število in s tem je doseženo, da na podlagi maloštevilnih besednih debel vsak lahko sestavi veliko množino besed, od katerih ima vsaka svoj določen pomen. Zaradi te prednosti je esperanto za pisanje znanstvenih knjig in razprav jako prikladen. Poleg tega pa ima sistem sestavljanja besed še drugo dobro stran. Človeški um bo namreč tudi v bodočnosti napredoval in se izpopolnjeval. Novo nastali pojmi bodo zahtevali novih izrazov. Z opisanim sestavljanjem besed je dana možnost, da se jezik razvija in prilagodeva izpremenjenim pogojem tudi v bodočnosti, ne da bi pri tem kršil temeljne zakone, po katerih je zgrajen.

Prečitati hočem nekaj stavkov esperantskega teksta, da ga boste lahko primerjali z volapükom: »Rondedancas helaj steloy sur čielu blua rondo; dancas nur maŭlaute, dolče, por ne vekí nian teron; ĉar la tero estas laca de la manoj laborintaj, kaj de koroj kiuj batis.« Opazili ste, da doni esperanto neprimerno lepše nego volapük. (Konec prih.)

Ing. Tomo Knez

POTA IN CILJI NAŠEGA GOSPODARSTVA

(Nadaljevanje)

Mesni izdelki (klobase, salame, šunke, suho meso) niso igrali v našem izvozu nikdar kake važnejše vloge. Izvoz je močno padel in je znašal 1931 le 390 ton v vrednosti 8.05 milijona Din, 1932 pa 268 ton v vrednosti 5 milijonov dinarjev, napram najvišjemu izvozu v letu 1924, ko je znašal 2365 ton v vrednosti 86.937.000 Din. Usmerjen je naš izvoz mesnih izdelkov predvsem v Avstrijo, v jako majhnih količinah pa v Italijo in na Češkoslovaško.

Kljub dokajšnjim naporom v poslednjih letih, da bi se razvilo združno siraarstvo, se vendar nismo mogli v pogledu izvoza mlečnih proizvodov, to je sira in masla, nikdar prav uveljaviti. Prišli smo na inozemsko tržišče radi naše zaostalosti v predelavi mlečnih proizvodov, komaj šele tedaj, ko so prevladale na teh tržiščih Švica, Holandija in Danska.

Izvoz je bil že v razdobju 1924 do 1929 jako majhen in je znašal le povprečno 300 ton; v letu 1931 pa je padel na 109 ton, 1932 pa na 40 ton.

V severnih krajih naše države je še skoraj neznan sir kaškavalj, ki ga izdelujejo v južni Srbiji v okolici Pirot, radi pomanjkanja organizacije še vedno na dokaj priprost način. Je to jako masten, ovcji sir.

Njegova proizvodnja je znašala prejšnja leta okrog 300 vagonov. Potrošnja je bila prvotno omejena le na ozemlje predvojne Srbije in šele pozneje se je pokazalo nekaj zanimanja za ta sir tudi zunaj. Letni izvoz do leta 1910 je znašal povprečno 15 do 18 vagonov, in sicer ponajveč v Carigrad. Po vojni so proizvajalci, ki so po večini kmetje, navezali potom trgovcev neposredne zveze z Levanto in bližnjimi vzhodnimi državami in izvozilo se je 1926 — 218 vagonov polbalkanskega in balkanskega kaškavalja, v vrednosti 70 milijonov dinarjev.

Kljub temu pa, da se je potrošnja mlečnih proizvodov v splošnem sorazmerno povečala, vendar se kaškavalj še doslej ni mogel uveljaviti v Srednji, Zapadni in Severni Evropi.

V poslednjih letih je znašal izvoz kaškavalja: 1929: 1.675 ton v vrednosti 40.393.000 Din; 1930: 1.939 ton v vrednosti 33 milijonov 779.676 dinarjev; — 1931: 1.795 ton v vrednosti ca. 30 milijonov dinarjev in 1932: 1.146 ton v vrednosti 16.746.164 Din.

Vsa trgovina s kaškavaljem se vrši v zadnjih letih preko Carigrada in Soluna za tamošnje potrebe. V glavnem pa vrše Turčija in zlasti Grčija tranzit našega kaškavalja z ostalimi državami Levante tako, da je danes prešla skoraj vsa naša trgovina kaškavalja na Grčijo, kjer imajo trgovci v svojih rokah tudi vso trgovino s kaškavaljem drugih balkanskih držav.

Med živinske proizvode, ki spadajo v agrarno proizvodnjo, prištevamo tudi surove kože.

Izvoz surovih kož je znašal:

1924:	3.674 ton	v vrednosti	281.497.000 Din
1926:	4.033 ton	v vrednosti	114.307.000 Din
1929:	4.207 ton	v vrednosti	145.202.000 Din
1931:	3.188 ton	v vrednosti	68.034.309 Din
1932:	2.779 ton	v vrednosti	43.261.000 Din

V poslednjih dveh letih je bila naš najboljši odjemalec surovih kož Ogrska, kamor smo izvozili 1931: 770 ton, 1932 pa 687 ton. Na drugem mestu stoji v našem izvozu Avstrija in ji slede nato Rumunija, Nemčija, Češkoslovaška in Italija. Na Češkoslovaškem trgu nas potiskajo v ozadje prekmorske države, osobito Argentina, — na avstrijskem tržišču pa nam konkurirata med drugimi tudi Češkoslovaška in Nemčija, to je državi, ki uvažata kože tudi iz Jugoslavije.

Reasumirajoč statistični pregled o našem živinarstvu in živinskih proizvodih, pridemo do zaključka, da predstavlja živinarstvo v zvezi z živinskimi proizvodi v naši državi važno narodnogospodarsko stroko in važno postavko tudi v naši trgovinski bilanci.

V našem narodnem gospodarstvu je vrednost živinarstva in živinskih proizvodov predstavljala sledečo vrednost:

1920: 9.438·2 mil. Din	1928: 10.250·7 mil. Din
1922: 9.426·5 mil. Din	1930: 9.487·3 mil. Din
1924: 9.026·2 mil. Din	1931: 8.582·7 mil. Din
1926: 8.705·8 mil. Din	

V oceni narodnega dohodka iz leta 1925, je odpadlo od celotnega narodnega dohodka, ki je bil preračunjen na 63.228.570.000 Din, na živinarstvo 12.940.286.000 Din, to je preko ene petine celotnega narodnega dohodka.

Kakor ostala agrarna proizvodnja, tako je tudi naše živinarstvo doživelo težko krizo, ki se na osnovi indeksnih številck cen na debelo zrcali v sledečem padcu cen:

1926 : 100	1930 : 96·3
1927 : 104·3	1931 : 72·2
1929 : 107·2	1932 : 56·6

V naši zunanji trgovini je predstavljal izvoz živine in živinskih proizvodov od 1921 do 1927 povprečno 38·9% celotnega izvoza.

Po vrednosti je znašal:

1925 : 1.970·4 mil. Din	1930 : 1.799·8 mil. Din
1928 : 1.780·4 mil. Din	1932 : 877·7 mil. Din

odnosno po indeksnih številckah:

1925 = 100	1930 : 92·27
1926 : 105·90	1932 : 44·99
1928 : 91·28	

Živinarstvo in živinski proizvodi so torej stroke, ki jih je treba racionalno pospeševati in v narodnogospodarskem načrtu uvaževati.

Sadjarstvo

Sadjarstvo zavzema v naši poljedelski proizvodnji važno mesto, vendar pa ne ono, ki bi ga moglo doseči po ugodni zemlji, podnebju in vseh ostalih prirodnih pogojih.

V splošnem dobiva sadje v prehrani človeštva vedno večjo veljavo in postaja radi tega tudi važen trgovski predmet.

Površina sadovnjakov v naši državi se je dvignila od 2,558.669 ha v letu 1920. na 2,752.316 ha v letu 1932. in je torej za 7·6% porastla.

Številčno stanje sadnega drevja pa se je gibalo sledeče:

1920: 76,046.964 debel	1928: 70,666.811 debel
1924: 72,947.767 debel	1931: 74,938.218 debel
1926: 73,903.131 debel	1932: 75,623.987 debel

V našem sadjarstvu daje najodličnejši pridelek in je v sadni stroki dosledno tvorila najvišjo postavko v našem izvozu, — sliva. V pogledu proizvodnje, zavzema naša sliva prvo mesto v svetu. Po podatkih Mednarodnega poljedelskega zavoda v Rimu, je znašala povprečna proizvodnja sliv: V Jugoslaviji 850.000 ton, v Ameriki 700.000 ton, v Franciji 200.000 ton, v Romuniji 140.000 ton, v Češkoslovaški 100.000 ton. Vse ostale države so pridelale letno povprečno do največ 30.000 ton.

Jugoslovanska, zlasti pa srbska in bosanska sliva, je poznana po vsem svetu in tudi prva po kakovosti, kar najbolje dokazuje izvoz sliv iz naše države. Izvoz sliv delimo v glavnem, v izvoz svežih in izvoz suhih sliv.

Izvoz suhih sliv je v prvih povojnih in naslednjih letih dosegel visoko stopnjo razvoja. Naša suha sliva se je uveljavila na mnogih inozemskih tržiščih.

Izvoz je znašal:

1921:	38.376 ton	v vrednosti	144.28 milijona Din
1923:	66.392 ton	v vrednosti	344.58 milijona Din
1926:	47.184 ton	v vrednosti	233.58 milijona Din
1928:	24.366 ton	v vrednosti	128.39 milijona Din
1931:	8.150 ton	v vrednosti	34.80 milijona Din
1932:	21.260 ton	v vrednosti	62.22 milijona Din

Dolga leta je v uvozu naših suhih sliv prednjačila Nemčija. Leta 1925. je v našem izvozu zavzela prvo mesto s 13.042 tonami v vrednosti 70.466.000 Din. Isto mesto je Nemčija zavzemala z uvozom naših sliv v letu 1927.: 10.161 ton v vrednosti 48.785.000 Din in z uvozom 4.924 ton v vrednosti 27.265.000 Din v letu 1929., ko nas je s tega tržišča izpodrinila Kalifornija.

Leta 1930. je v našem izvozu suhih sliv zavzela prvo mesto Češkoslovaška, ki je dvignila naš izvoz suhih sliv od 4.690 ton v vrednosti 26.396.000 Din v letu 1925., na povprečno 5.000 ton v razdobju 1926—30. Zavzemali smo na celokupnem češkoslovaškem uvozu suhih sliv 55%. L. 1931. pa je porastel izvoz na 13.470 ton.

Dober odjemalec sliv je postala tudi Avstrija, ki je uvozila 1925. iz naše države 5.568 ton v vrednosti 10.953.000 Din. V letu 1928. je izvoz porastel na 16.250 ton v vrednosti 31.942.000 Din in dosegel 1931. 24.783 ton.

Tudi Italija je bila z malimi izjemami naš stalni odjemalec suhih sliv. Od 5.954 ton v vrednosti 33.145.000 Din je padel izvoz na 636 ton v vrednosti 3.826.000 Din v letu 1930.; v letu 1931. pa se je dvignil zopet na 4.230 ton.

V prejšnjih letih je bila odjemalec suhih sliv tudi Švica, kamor smo izvozili 1925.: 2.506 ton v vrednosti 14.517.000 Din, 1928. je znašal izvoz le še 473 ton v vrednosti 2.727.000 Din, 1930. je padel na 10 ton v vrednosti 58.000 Din in 1931. popolnoma preстал.

V izvozu suhih sliv v Francijo smo močno padli in sicer od 1.222 ton v vrednosti 6.694.000 Din v letu 1925., na 149 ton v letu 1931. Nasprotno pa smo napredovali v izvozu na Poljsko, od 275 ton v vrednosti 1.630.000 Din v letu 1925. na 6.900 ton v letu 1931.

Naša suha sliva se je lahko prodajala, kakor je razvidno iz zgorajšnjega pregleda, na mnogih tržiščih. Na vsakem pa naleti v poslednjih letih na edino tekmovalko, — Kalifornijo. Po svoji kakovosti naša sliva nikakor

ne zaostaja za kalifornijsko, da, ima celo neke prednosti in je njena uporaba skoraj rentabilnejša.

Padec izvoza po količini, ki je še znatno večji po vrednosti, je pa predvsem posledica naše primitivnosti v sortiranju in opremljanju sliv. Ker oprema pošiljke ni odgovarjala okusu inozemskega kupca, je naš izvoz suhih sliv v nekatere države skoraj povsem prenehal. Prejšnja leta se je dogajalo, da je bilo blago odposlano v vrečah in pokvarjeno ter je plesnivo prispelo v roke kupca. Razumljivo je potem, da je naša, po svetu slovitna sliva, pričela izgubljati na nekaterih tržiščih teren, in da jo je izpodrinila najokusnejše opremljena in cenejša kalifornijska. Pokazalo se je pomanjkanje organizacije izvoza. Sliva je predmet, ki v svetovnem konzumu ni utrpel nikakega padca in je torej tudi izvozni predmet, ki more biti ob gotovih pogojih stabilen. V bodoče bo treba tej panogi naše poljedelske proizvodnje posvečati več pozornosti.

Po količini in vrednosti znatno manjši je izvoz **svežih sliv**. Znašal je:

1921:	29.626 mtc. v vrednosti	3,234.000 Din
1924:	30.138 mtc. v vrednosti	10,790.000 Din
1926:	124.678 mtc. v vrednosti	18,597.000 Din
1928:	234.233 mtc. v vrednosti	46,816.000 Din
1931:	233.203 mtc. v vrednosti	66,793.000 Din
1932:	189.325 mtc. v vrednosti	39,400.000 Din

Izvoz svežih sliv je bil usmerjen v prvi vrsti v Avstrijo, kamor smo izvozili 1925.: 5.568 ton v vrednosti 10,953.000 Din, 1928. je porastel na 16.250 ton v vrednosti 31,942.000 Din, v letu 1931. pa na 24.783 ton.

Velik je porast izvoza tudi na Češkoslovaško in sicer 45 ton v vrednosti 128.000 Din v letu 1925. pozneje na 8.222 ton v vrednosti 16,808.000 Din in v letu 1931. na 14.680 ton.

Prav tako je izvoz svežih sliv porastel v razdobju od l. 1925. do 1931. v Nemčijo in sicer od 861 ton v vrednosti 1,979.000 Din, ob stalnem napredku na 20.409 ton v letu 1931.

Za slivami po številnosti in po važnosti v našem izvozu najvažnejša so — jabolka, ki postajajo zlasti v poslednjem času, ko je pričela večja potrošnja sadja, važen trgovski predmet.

Radi važnosti, ki ga dobiva sadje v prehrani, se je pričela posvečati kulturi sadja, zlasti tudi jabolk, v dokaj evropskih državah vsa pažnja. S tem omejujejo tudi uvoz sadja iz avtarkičnih tendenc.

Evropske države, v katerih je kultura jabolk razvita, so Francija, Belgija, Holandija, Avstrija in naša država.

Največji pridelovalec jabolk v Evropi pa je Francija.

Številčno stanje naših jabolčnih dreves je znašalo:

1923:	7,096.453 debel	1930:	7,134.471 debel
1926:	6,772.739 debel	1931:	7,012.545 debel

Pridelek pa je znašal:

1923:	1,370.570 mtc.	1930:	1,348.130 mtc.
1926:	1,952.526 mtc.	1931:	1,575.626 mtc.

Izvoz jabolk kaže od leta 1925. dalje stalen porast. Znašal je:

1925:	13.085 ton v vrednosti	43,458.000 Din
1927:	9.396 ton v vrednosti	36,705.000 Din
1931:	17.440 ton v vrednosti	47,530.000 Din
1932:	43.200 ton v vrednosti	70,100.000 Din (Dalje prih.)

PRODIRANJE JAPONSKE

Ce bi bil pred svetovno vojno kdo rekel, da bodo Japonci na lastnih ladjah vezili v Indijo, Egipt i. dr. in celo v Evropo japonsko blago in ga tu z uspehom prodajali, vsak bi se mu bil smejal. Danes se pa Evropeci nič več ne smejejo, temveč se za ušesi praskajo in se vprašujejo, kako je to mogoče. Podali bomo par izvernih poročil, iz katerih si bodo bralci lahko sami napravili mnenje o vzrokih in obsegu japonskega prodiranja.

*

*

*

Prvo pošilja W. Sorge iz Šanghaja; datirano je s 1. januarjem 1934. in ima naslov:

1933 — leto dviga za Japonsko

Poročila večine japonskih industrij za leto 1933, govorijo o izredno zadovoljivi konjunkturi. Očividno je Japonska premagala depresijo, nad katero tarnajo Amerika in večina evropskih dežel, in se je celo od stiske drugih okoristila. Konjunktura je bila že v prvi polovici l. 1933. zadovoljiva, v drugi polovici pa moremo govoriti o pravi prosperiteti. V vsem letu 1933. je japonski eksport nabiral sadove prejšnjih, včasih prav velikih naporov. Osvojitve novih trgov, ki se je bila pričela leta 1930., je donesla sedaj resnične uspehe: v Južni Ameriki, Južni Afriki, v Malajskih državah in v Oceaniji izriva japonsko blago, ki je bilo pred kratkim tam še popolnoma neznano, staro vkoreninjeno konkurenco.

Kot posledica te izvozne konjunktore so v japonskih velemestih hipoma vzrasle popolnoma nove industrije. Japonski tovarnarji so pravilno spoznali, da zahtevajo sedanjí časi stiske in bede najcenejše mucštvene izdelke. In prav za tako blago sta japonski produkcijski aparat in japonska tradicija posebno pripravna. Japonska je bila že od nekdaj dežela miniaturnih daril. Pri vsakem obisku moraš vzeti nekaj s seboj, pri odhodu iz hotela ti dajo poleg likvidiranega računa kakšno malenkost za spomin, in ko greš iz prodajalne, ti vselej še nekaj zraven zavijejo. So pa to samo reči iz najcenejšega materiala, primitivno napravljene, par centimov vredne, a okusno izgotovljene in mikavne za oko. Ta stoletja stara navada se sedaj pri japonskem eksportu imenitno obnese. Kajti prav s temi majhnimi, skoraj nič vrednimi izdelki je mogla prodreti Japonska skoz mejne luknjice zunanje trgovine, pri čemer omrežje carinskih določil njenemu eksportu kaj malo škoduje. Tem majhnim darilnim predmetom je sledilo potem drugo japonsko blago, najprvo vsi izdelki tekstilne industrije, dalje električne svetilke, gumijevi čevlji in drugo gumijevo blago, klobučevina, igrače, svinčniki itd., in celo pivo!

Japonski izvoz je šel prej pretežno v dve deželi, v Ameriko (Zedinjene države) in v Kitajsko; v prvo svila, v drugo bombaž, predivo in tkanine ter izdelki fabrikatne industrije. Dolga veriga bojkotnega gibanja v Kitajski je vznemirila japonsko gospodarsko življenje in je rodila v trgovskih krogih željo po nadomestilu za zamotani kitajski trg. In tako so bile »načete« najprvo Malajske države in Indija, in so jih preplavili Japonci z velikanskimi množinami blaga, po neverjetno nizkih cenah; ko se je blago udomačilo, je bilo osvojeno obširno gospodarsko ozemlje. Od

Indije tja je stopila Japonska v Afriko, deloma s pomočjo indijskih tvrdk, ki so imele z Afriko stare in važne kupčijske zveze. Od Afrike so napravili Japonci ogromen skok preko Atlantika v Južno Ameriko, kamor so raztegnili svoje niti tudi čez Pacifik. Za prepojitev Oceanije sta bili izhodni točki Manila in Singapore; prva je na ameriških Filipinih, Singapore je pa angleški! Tako je dosegla Japonska leta 1933. v teh deželah več kot popolno nadomestilo za svojo kitajsko trgovino; in danes bi mogla Japonska brez posebnega vznemirjenja preboleti celo morebitno izgubo indijskega trga. Mimogrede in brez posebnih naporov se javlja pri tem japonsko blago v večjih množinah danes celo v Evropi in Severni Ameriki (tu poleg že prej importirane svile). Japonski eksport v Evropo in Severno Ameriko je narasel leta 1933. za 30 odstotkov, v Azijo za 60, v Oceanijo za 76, v Afriko za 90 in v Srednjo ter Južno Ameriko za 200 odstotkov!!

Posledice teh uspehov se v japonskih velemestih povsod čutijo. Mezde in plače so se znatno zvišale, pri bankah zamrznjeni krediti so postali zopet likvidni, bilance in kupčije so močno narasle. V večini tovarn se dela podnevi in ponoči. Težki industriji koristijo tudi večni boji na Kitajskem in tam okoli. Strojna industrija dela z nadurami. Industriji gumijevega in galanterijskega blaga sta svoj obrat zelo razširili. Veliko dobička od te prosperitete je imela in ima seveda tudi japonska plovba; trideset odstotkov nezaposlenega trgovskega brodovja je bilo zopet vpostavljenih v promet, in celo izdelovalnice ladij so dobile nova naročila. Pač se pa japonski plovbniki krogi pritožujejo, da odhajajo ladje iz japonskih pristanišč polno naložene, da pa prinašajo v Japonsko le prav malo blaga; je seveda čisto umljivo.

Spričo sedanje prosperitete se v Japonski slabe točke njenega gospodarskega ustroja skoraj pozabljajo. Ena teh slabih točk je neugodni položaj japonskih državnih financ. Povečano oboroževanje, ki se zdi Japoncem potrebno, je dovedlo do velikega primanjkljaja v državnem gospodarstvu in do prehudega navijanja davčnega vijaka. Druga slaba točka je neugodni položaj kmetov. Japonska je imela dve leti zapored rekorden pridelek riža; in ker dobiva iz Mandžurije velike množine boba, je bila glede preskrbe z živili popolnoma neodvisna od inozemstva. S tem se je naravno bilanca zunanje trgovine zeloboljšala. Danes skuša Japonska svoje odvišne riževe zaloge celo eksportirati. Kmetom je pa padec riževih cen, ki so danes globoko pod predvojnimi cenami, zelo škodoval; in ker so se obenem davki znatno zvišali, je kmetijstvo danes prezadolženo in ob robu prepada. Pride k temu še, da je obenem cena svile vsled ameriške krize padla za več kot 50 odstotkov. In je vendar svilarstvo za japonskega kmeta pač ravno tako važno kot gojitev riža. Če hoče imeti Japonska od nove prosperitete resnično korist, mora smatrati kot svojo najvažnejšo nalogo sanacijo kmetijstva.

Izgledi za tekoče leto 1934. so nadalje ugodni. Sicer je morala Japonska dovoliti na indijskem trgu nekaj koncesij, a ima upanje, da si zopet pridobi ogromen kitajski trg, ki je pač več vreden kot vsak drugi.

* * *

V drugem članku, ki ga priobčuje W. White, beremo o socialnih razmerah na Japonskem, ki so omogočile in omogočajo napredovanje japonskega eksporta. Naslov članka je:

Japonski socialni dumping

Beremo:

Japonska konkurenca, ki se je v mednarodnem gospodarstvu tako občutno javila, se ima zahvaliti za svoje uspehe v prvi vrsti trem dejstvom:

1. Iznajdljivosti in prebrisanosti japonskih podjetnikov, ki z občudovanja vredno spretnostjo iztaknejo prodajne možnosti, zlasti za ceneno blago, in ki s prav tako spretnostjo preplavijo s tem blagom trge, ki jih hočejo osvojiti. S tem kapitalističnim inštinktom, ki so ga dolgo časa smatrali kot monopol nekaterih evropskih narodov, bo moralo svetovno gospodarstvo v bodoče računati.

2. Druga eksportna prednost, ki se je Japonci začasno poslužujejo, je njih razvrednoteni jen. Jen je pričel padati v decembru 1931., torej nekaj mesecev po opustitvi zlatega standarda od strani Anglije; tedaj je padel za ca 20 odstotkov. Do zime l. 1932. je neprestano padal do 60%, in ima sedaj približno vrednost zlatega franka. Če ne pride do novega razvrednotenja, se morajo v bližnjem času vse cene prilagoditi sedanji zlati vrednosti jena. — Japonski industriji pa ne očitajo samo valutnega dumpinga, temveč tudi

3. socialni dumping. O pojmu socialnega dumpinga si mnenja niso edina, in še težja je ugotovitev, če delovni pogoji v posameznem slučaju opravičujejo očitek dumpinga. To je posebno komplicirano v primerih, ko so socialni predpogoji in vsi življenjski običaji popolnoma drugače oblikovani kot v Evropi ali Ameriki. A analiza delovnih pogojev nam vendar kaže, da živi japonski delavec v dosti slabših razmerah kot njegov evropski ali celo ameriški tovariš. Izboren material o tem vprašanju nam nudi raziskava Mednarodnega delovnega urada, ki je izšla z naslovom »Le Travail industriel au Japon«.

Če upoštevamo brezprimeren dvig japonske industrije, bi radi mislili, da mora naraščajoče povpraševanje po delavcih imeti za posledico izboljšanje delovnih pogojev. Tovarniška produkcija Japonske je bila leta 1909. cenjena na 781 milijonov jenov, leta 1914. na 1372 milijonov, je šla med svetovno vojsko skokoma kvišku — glavne industrijske države so bile zapletene v vojsko — in je dosegla leta 1919. že nad 6700 in leta 1929. nad 7700 milijonov jenov; pri tem se računi jen zmeraj po vsakratni njegovi vrednosti. Ker mestno prebivalstvo ni več moglo zalagati tovarn s »človeškim materialom«, so pošiljali in pošiljajo tudi še danes podjetniki agente na deželo, da pregovorijo kmete za delo v industrijskih mestih. Včasih je doseglo število teh agentov 50.000; z besedo, brošurami in skioptičnimi slikami so slikali življenje v mestih v najvabljivejših barvah. Še leta 1930. je nad 14.000 agentov obdelovalo kmečko ljudstvo, in se jim je posrečilo, da so rekrutirali okoli 280.000 oseb za tovarniško delo. Ta številka je še nizka; prvič se je pojavila takrat svetovna gospodarska kriza tudi na Japonskem, potem je bilo medtem delovanje agentov postavljeno pod policijsko nadzorstvo, in slednjič je postalo kmečko prebivalstvo nezaupno. Kajti življenje v mestu ni bilo takšno kot so si ga bili kmetje predstavljali.

Ugotovitev resnično plačanih mezd je zelo težka, in sicer v prvi vrsti zato, ker dogovorjene mezde niso v skladu z zares izplačanimi. Zares

izplačane mezde so deloma višje. Vzrokov je več. Prvič številne nadure; neka statistika iz oktobra 1927. nam pravi, da je imelo 23 odstotkov vseh delavcev nadure, na dan povprečno 1 uro 18 minut. Dalje imajo v Japonski kompliciran sistem premij, ki jih pa odtehtajo kazni, plačane vsled nerednega dela ali netočnega prihajanja na delo. Potem se plačuje delo tudi v naturalijah, in sicer pri 57 odstotkih vseh delavcev, v tekstilni industriji celo pri 86 odstotkih. Naturalne dajatve obstojijo v prvi vrsti v nabavi spalnih prostorov, dalje tudi v prehrani in obleki. V prvi vrsti pa ima veliko vlogo sistem posojil, ki je v zvezi z metodami agentov in ki zelo neugodno vpliva na višino mezd. Navadno izplačajo agenti kmetom posojilo, in za to posojilo pošljejo kmetje svoje hčere v tovarno; tu morajo tako dolgo vztrajati, da je dolg, ki ga pa večinoma od časa do časa obnove, odplačan. Včasih tudi mlade delavke same več ne vedo, koliko so delodajalcu še dolžne. Neka raziskava v svilenih predilnicah v Tokiu leta 1927. je dognala, da mora 80·5 odstotkov delavk odplačevati takšna posojila in sicer v obsegu povprečno 24 mesečnih mezd. Ta posojila so prišla skoraj izključno le staršem v dobro.

Pomen teh številk moremo šele tedaj pravilno oceniti, če upoštevamo obseg ženskega dela v Japonski. Povsod drugod prevladuje moško delo, na Japonskem pa žensko. V tovarnah z motornim pogonom je bilo leta 1929. nad tri petine ženskih delovnih moči (60·87 %), v tekstilni industriji, ki je predstavljala v onem letu 38·8 % vse industrijske produkcije, je bilo ženskih delavk celo 80 odstotkov. Te ženske so deloma še zelo mlade; na koncu leta 1929. jih je bilo 20·3 % manj starih kot 16 let. Vrh tega so še popolnoma neorganizirane; l. 1931. jih je bilo organiziranih v delavskih sindikatih samo 0·7 %! Posledica je seveda izredno slaba plača; leta 1931. so zaslužile ženske le eno tretjino povprečnih moških mezd. Sicer so pa tudi moški kaj malo organizirani; organiziranega delavstva je na Japonskem samo 7 odstotkov vseh delavcev. Leta 1930. je obstajalo samo 49 kolektivnih pogodb s 110.000 delavci, a med njimi je bilo 100.000 mornarjev.

Povprečna dnevna mezda delavca je znašala v septembru l. 1931., torej neposredno pred padcem jena, 1·8 jena, pri čemer je bil zlati jen toliko vreden kot dobri dve nemški marki; moški so zaslužili povprečno 2·38 jena na dan, ženske pa samo 0·79. V posameznih industrijskih panogah so mezde seveda različne. V predilstvu svile je zaslužila ženska povprečno pol jena na dan (eno marko), v tkalstvu svile 0·70 jena, v tkalstvu platna 1·02. Največjo dnevno povprečnost so dosegle delavke v industriji orodnih strojev, in sicer 1·38 jena. Razmerne so razlike tudi pri moškem delu, kjer znaša na primer mezda v tekstilni industriji 1·51 jena na dan, dočim je v kovinski in usnjeni industriji ter v stavbni obrti nad povprečnostjo. Nominalne mezde so v onih letih, ki jih upošteva publikacija Mednarodnega delovnega urada, padle; in sicer od 2·02 jena v jeseni 1928 na 1·80 jena v jeseni 1931. Preračunjenje življenjskih stroškov je pa ugotovilo, da so realne mezde v navedeni dobi narasle. Vsled razvrednotenja jena so sicer vsi ti podatki kolikor toliko brezpredmetni, a nam vseeno pričajo o življenjskem standardu japonskega delavca in o konkurenčni moči japonske industrije.

Iz tretjega članka, ki ga pošilja H. R. na »Vossische Zeitung« (5. 1. 1934 in 6. 1. 1934), ki ima naslov:

Napredovanje Japonske na svetovnem trgu,

povzamemo sledeče:

Skoz več desetletij smo Japonce napačno ocenjevali. Danes vemo, da je njih preprostost in skromnost naravna. V bistvu je ostala Japonska do danes kmečka dežela, v kateri so tudi najvišji uradniki ostali preprosti in ne zatajujejo, odkod so doma. Ta narod, ki smo ga poznali doslej le po političnih in vojaških ekspanzivnih zmožnostih, je pokazal v zadnjih letih čisto nove sposobnosti in je prešel k največji gospodarski aktivnosti. Ni ga dela sveta, ki bi ga ne bila zadela ta gospodarska invazija, polna energije in vendar tako zelo brezhrupna. Celo notranji evropski trgi so postali predmet te ekspanzijske politike. Mnogo je očitkov, zakaj je tako daleč prišlo; toda, ali so ti očitki opravičeni?

Vzemimo le

evropski zgled.

Sedanji položaj Japonske ima mnogo podobnosti s položajem evropskih dežel pri nastoju kapitalizma. Anglija na primer je preživela pred 130 leti isti razvoj. Prebivalstvo Japonske, ki je še mnogo gosteje obljudena kot n. pr. Italija, se izredno hitro množi, za en milijon na leto (Jugoslavija ima 14 milijonov prebivalcev). Japonska je zaenkrat še dežela otrok. (Kasneje to preide kot povsod drugod.) Mladina pa hoče živeti in se udejstvovati. In če to doma ne gre, sili ven, preko mej domovine. To se je v Evropi opetovano dogajalo in to je treba omeniti, da razumemo današnjo Japonsko.

V tej borbi Japonska glede sredstev ni ravno izbirčna. Ni dosti spraševala, ko je iztrgala Kitajski Mandžurijo; čutila se je močno in je vzela to, kar je potrebovala. Prav tako je jako malo vprašala, ali bodo ostalemu svetu ugajale njene bojne metode, ki ji jih sedaj očitajo, to je njen valutni in mezdni dumping. Če smo natančni, so ti očitki prav za prav le pogojno opravičeni. Kajti Japonska je opustila zlati jen šele par mesecev po opustitvi zlatega funta od strani Anglije (glej zgoraj). In ker je Japonec zmeren in z malim zadovoljen, se tudi ne zaveda, da se mu ne godi tako dobro kot drugim.

Vsekakor je pa korist, ki jo ima Japonska od 60odstotnega razvrednotenja jena in od nerazmerno nizkih mezd napram drugim deželam, izredno velika. Neki holandski tekstilni industrijalec, ki se je pred kratkim vrnil s študijskega potovanja po Japonski, navaja tedenske mezde tekstilnih delavcev v glavnih predelovalnih deželah tekstilne industrije:

Holandija	27.80 hol. gold.	Anglija	16.00 hol. gold.
Francija	17.28 „ „	Italija	12.50 „ „
Nemčija	17.00 „ „	Češkoslovaška	12.50 „ „
Belgija	16.80 „ „	Japonska	6.25 „ „

Pripomniti je treba še, da veljajo mezde glede Japonske za teden 60 delovnih ur, glede drugih dežel pa za 48 ur. Poleg tega omenimo, da Japonska ne pozna skoraj nobenih socialnih bremen. Brezposelnosti ni. Če je pa vseeno kakšen delavec slučajno brez dela ali če zbolí, skrbi zanj njegovo sorodstvo, s katerim je zmeraj v stikih.

Vsem tem razmeram odgovarja izredni razvoj industrije in trgovine v zadnjih letih, v letih, ko ostale dežele pretresa najtežja kriza. Tako na primer je narasla produkcija surovega železa v letih od 1931. do 1933. od 350.000 ton na 500.000, produkcija surovega jekla od 390.000 na 760.000 ton, itd. Zažgali so nove plavže. V bombaževem predilstvu se je pomnožilo število vreten v enem letu za več kot 250.000 in znaša sedaj nad 8 milijonov napram 2,500.000 v letu 1913. Produkcija umetne svile je narasla od 4,600.000 kg v prvem četrtletju l. 1931. na 11,100.000 kg v tretjem četrtletju l. 1933., izvoz umetne svile od 47,6 milijonov yardov v letu 1929. na 152,6 milijonov v letu 1932. in na 126 milijonov yardov v prvih devetih lanskih mesecih. Japonci računajo s tem, da bodo v produkciji umetne svile kmalu prekosili tudi ameriške Zedinjene države, kar je po razvoju zadnjih let pač pričakovati.

Produkcija umetne svile v milijonih kg

	1929	1930	1931	1932	1. polletje 1933
USA	55.3	49.9	65.5	59.4	31.7
Japonska	12.0	16.3	21.2	29.2	18.3
Svetovna produkcija	208.0	199.6	224.2	232.5	128.6

Leta 1929. ni znašala japonska produkcija umetne svile niti 6 odstotkov svetovne produkcije, v prvem polletju 1933. pa že nad 14 in v drugem še več; v isti dobi je padla ameriška produkcija od 26.6 % pod 25 %.

Vobče je ves japonski industrijski produkcijski indeks narasel od leta 1931. do prve polovice l. 1933. za 23 odstotkov.

Temu notranjemu industrijsko-produkcijskemu razvoju sorazmeren je izvoz Japonske; kaže nam sledeči razvoj:

Mesečna povprečnost leta 1931:	96	milijonov	jenov
Mesečna povprečnost leta 1932:	118	„	„
April leta 1933:	133	„	„
Maj leta 1933:	162	„	„
Junij leta 1933:	163	„	„

Za poznejše mesece nimamo še natančnih podatkov.

Dr. V. Šarabon

PREGLED SVETOVNEGA GOSPODARSTVA

Leto 1933. je izpolnilo to, kar so pričakovali od njega, in nam je prineslo »jasnost«. Največje važnosti je bil prehod Amerike k smotrenemu gospodarstvu ali, z drugimi besedami, k državnemu kapitalizmu. In prav v zadnjih dneh smo brali, da pride v Ameriki za bankami v državne roke tudi še zunanja trgovina, ki je že itak padla na minimum. Na pol pota pa ne more obstati, in pridejo na vrsto še zavarovalnice, hipotekarni zavodi itd.

V letu 1933. se je svetovna trgovina še bolj skrčila kot se je že prej. Podamo seznam (v milijardah francoskih frankov), ki gre nazaj do leta 1928.

Uvoz

	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Evropa	486	492	422	348	212	184
Sev. Amerika	133	141	103	68	43	38
Južna Amerika	49	45	33	18	11	12
Azija	92	91	69	49	36	38
Afrika	21	22	19	15	11	11
Avstralija z Oceanijo	21	22	16	7	6	6
	802	813	662	505	319	289

Izvoz

	1928	1929	1930	1931	1932	1933
Evropa	388	396	342	249	163	151
Sev. Amerika	161	151	109	69	51	39
Južna Amerika	55	54	34	26	18	18
Azija	91	91	67	45	29	35
Afrika	22	22	19	15	14	14
Avstralija z Oceanijo	23	21	15	11	10	9
	740	735	586	415	285	266

Evropa, ki je izkazala leta 1929. še za 100 milijard frankov importnega previška, je morala znižati to kvoto do leta 1933. na 30 milijard frankov, ob že itak močno zmanjšanih absolutnih številkah izvoza in uvoza. Izredno se je skrčila zunanja trgovina Zjedinenih držav. Južna Amerika je kljub splošnemu nazadovanju vendarle za par milijard aktivna. Pri Aziji se pozna od leta 1932. do leta 1933. povečani izvoz Japonske, pa je vseeno v zunanji trgovini še zmeraj pasivna. Od glavnih importnih dežel je Anglija še zmeraj s 24 milijardami frankov pasivna, Francija pa z 11 milijardami.

Močno skrčenje zunanje trgovine je dovedlo seveda do zvišanja notranje produkcije; in zelo značilno za hitri razvoj avtarkije je dejstvo, da izkazujejo skoraj vse dežele precejšnje zvišanje notranje produkcije. Tako vidimo, da se je v preteklem letu 1933. zvišal produkcijski indeks v Zedinjenih državah v primeri z letom 1932. za 39 odstotkov, v Kanadi za 15, v Nemčiji za 12, v Franciji in Poljski za 10, v Japonski za 2 itd. Sicer se mora pri amerškem plusu vzeti v poštev 35-odstotno razvrdenje dolarja, a vseeno ostane še zmeraj plus 25 odstotkov in s tem v zvezi tudi razmerno znižanje števila brezposelnih.

Zanimanje deviznega trga je bilo v preteklem letu 1933. namenjeno skoraj izključno le dolarju in funtu; in rezultat vseh dosedanjih Rooseveltovih eksperimentov je ta, da je sledil dolar skoraj natančno luntovemu razvrdenju iz leta 1931., s čimer Anglija nikakor ni posebno zadovoljna. Na drugi strani pa menda v Angliji ne marajo, da bi funt še nadalje padel, ker se bojijo prevelikega pretresa glavničnega trga.

Devizni tečaji v francoskih frankih:

	Konec 1932	Konec 1933
Funt	85.50	83.40
Dolar	25.62	16.20
Švicarski frank	492.50	494.—
Hol. goldinar	1030.—	1026.50
Lira	131.50	134.—

Kakor kaže seznam, se prav za prav v vsem letu 1933. ni nič drugega zgodilo, kot da je padel dolar za 35 odstotkov. Sedaj čakata obe v valutnem boju se nahajajoči državi, Anglija in Amerika, na opustitev zlatega standarda od strani Francije, a jima vse prigovarjanje nič ne pomaga.

Močno padanje dolarja je imelo za posledico precejšnjo spremembo v zlati lastnini novčnih bank, kar je razvidno iz sledečega pregleda zlatih zalog pri novčnih bankah in pri ameriških zveznih rezervnih bankah (v tonah):

	Konec 1932	Konec 1933
Amerika	4795	5710
Francija	4975	4780
Anglija	876	1385
Belgija	546	569
Italija	458	553
Holandija	635	552
Švica	721	551
Nemčija	281	144
Druge države	1718	1745
	15005	15989

V Ameriko je bilo v preteklem letu dirigiranih skoraj 1000 ton zlata. Tudi Anglija je dobila okoli 500 ton zlata. In kdo je dal to zlato? V prvi vrsti Švica s 170 tonami, nato Holandija s ca 100 tonami; in slednjič je morala tudi Francija v zadnjih mesecih oddati okoli 200 ton, pri čemer se pa pač njeno zlato kritje ni niti najmanje zmanjšalo. Pripomniti moramo seveda še, da je v številkah za leto 1933. vsebovana tudi večja lanska zlata produkcija.

Borze v preteklem letu vobče ne zaznamujejo velikih sprememb. Podamo seznam nekaterih važnejših borznih trgovskih predmetov:

	Konec 1932	Konec 1933
Ameriško jeklo (New York)	28	45 (v zlatu 29)
Canadian Pacific (New York)	14	13 (v zlatu 9)
Anaconda (New York)	7	14 (v zlatu 9.5)
Courtaulds (London)	32	41
Banque de Paris (Pariz)	1.745	1.440
Sues (Pariz)	17.000	19.800
Goldfields (Pariz)	177	260
I. G. Farben (Berlin)	95	123
Siemens (Berlin)	121	139

Mobilna glavnica je zbežala iz rent in naložniških vrednosti v valutarično imetje. V Ameriki so imeli začasno inflacijsko hausse, a v zlatu računjeni so sedanji tečaji deloma celo nižji kot v pričetku leta.

Stanje hranilnih vlog pri bankah in hranilnicah svetá ob koncu leta 1933. nam ni znano; na koncu lanskega oktobra so znašale 1240 milijard frankov proti 1180 milijardam v letu 1932. Vloge so narasle torej za ca 5 %, kar je vsekakor zelo razveseljivo znamenje zaupanja v denarne zavode; posebno še, če vemo, da je od svetovnega obtoka bankovcev v znesku 415 milijard frankov nakopičenih doma več kot 10 %.

Vobče smatrajo preteklo leto za leto ozdravljenja in poživljenja, čeprav je gospodarstvo po vsem svetu še daleč oddaljeno od let visoke konjunktore. Kakor zmeraj v časih depresije se je vršilo zdravljenje s precejšnjim kolebanjem. Kot dober znak se navaja tudi dejstvo, da se je produkcijski obseg svetovne industrije leta 1933. napram letu 1932. zvišal za ca 10 odstotkov. In po mnenju raznih konjunkturnih zavodov se bo dviganje svetovne industrijske produkcije v bližnjem času še nadaljevalo. Stalno naraščanje svetovne industrijske produkcije bo moralo slednjič razbremeniti tudi svetovne sirovinske trge, ki so bili lani prav tako kakor v letu 1932. izpostavljeni znatnemu menjavanju cen. Če pa računamo v zlatu, so ostale te cene v zadnjih dveh letih približno nespremenjene. Torej se splošni položaj obrača na bolje. Žir.

NAŠE GOSPODARSTVO V ZAČETKU LETA 1934

Ob koncu preteklega leta so se kar kopicili dogodki v našem in tudi v svetovnem gospodarstvu. Opaža se, da smo v dobi preloma, ko se pojavljajo nove forme gospodarskega socialnega življenja, odtod obilica novih vtisov zlasti onim, ki so bili doslej navajeni na drugačen potek dogodkov.

V našem gospodarstvu je stalo v ospredju zanimanja **davčno vprašanje**. V mesecu novembru je vlada predložila obenem s proračunom narodnemu predstavništvu celo vrsto zakonov, ki streme za reformo našega davčnega sistema na eni strani, na drugi strani pa uvajajo nekatere nove davščine, odnosno povečujejo stopnje starih. Že koj v početku je bilo jasno, da je postavil finančni minister svoj maksimalni program, ki pa je obenem pomenil za vso javnost hud pritisk, ker ji ni vseeno, kakšen bo bodoči razvoj državnih financ. Zlasti se je javnost začela zanimati, odkod motivi finančnega ministra za te davčne novele. Finančni minister trdi, da nujno potrebuje nove davke, ker ne more več znižati izdatkov. Na drugi strani pa je gotovo, da bi se marsikje dali znižati sedanji državni izdatki, toda proti temu se bori strnjena vrsta političnih in osebnih razlogov, tako, da noben finančni minister ne more in noče poseči v to sršenovo gnezdo. Največ prihrankov si obetamo od reorganizacije državne uprave v smislu decentralizacije, kar je že stara naša zahteva, pa je vendar vkljub tako številnim in svečanim obljubam ostala neizpolnjena. Tako ostane v celoti kljub zvišanim dajatvam problem naših državnih financ nerešen in priti bomo morali vsekakor do spoznanja, da je vse naše gospodarsko obnovenitveno delo brez haska, če se ne lotimo energično tudi tega življenjskega vprašanja naše države. Naš upravni aparat je predrag za tako revno in agrarno državo, predrag, ko nima naš kmetijski stan skoro nobenih dohodkov, v ostalih panogah pa zajema kriza vedno več obratov. Nič se ne čudimo, če je dejal na javni skupščinski seji dne 8. t. m. poročevalec večine finančnega odbora g. Gavrilović, da znašajo danes javne dajatve (torej državne, samoupravne itd.) povprečno v vsej državi 40% vsega dohodka prebivalstva, dočim so pred vojno znašale največ 15% vsega narodnega dohodka.

V trenutku, ko to pišemo, so novi davčni predlogi že pasirali finančni odbor skupščine ter plenum skupščine ter se nahajajo pred senatom. Končnojavljavni predlogi se od prvotnih ne razlikujejo dosti, omenjamo pa n. pr., da je finančni minister opustil namero uvesti trošarino na stavbni les, opeko itd., nadalje je pristal na izpremembe določb o pridobitini itd. V splošnem lahko računamo, da bo tudi senat sprejel v neizpremenjeni obliki isto, kar je sprejela že doslej skupščina. Računati je, da z novimi reformami dobi finančni minister okoli pol milijardi dinarjev, ki so mu potrebni za kritje izdatkov v novem proračunu.

Vprašanje našega denarstva je ostalo prilično neizpremenjeno. V prejšnji številki smo poročali o predlaganih in sprejetih solucijah tega vprašanja po naši vladi. Rešitev ni izpadla tako kot smo si želeli. Če že drugače ne vidimo napredka, pa je napredek vsaj v tem, da odslej vemo, pri čem smo. Zaščitni ukrepi za denarne zavode bodo trajali dalje, ker je naš najvažnejši stan — kmet — dobil za svoje dolgove možnost odplačila v 12 letih. Popolnoma odprto je ostalo vprašanje, kakšna bo bodočnost naših denarnih zavodov, ker še nimamo obljubljenega bančnega zakona, ki bi postavil podlago za novo poslovanje denarnih zavodov. Poleg tega pa je ostalo tudi nerešeno vprašanje novih sredstev, ki so bila obljubljena v znesku 1 milijarde Din v treh letih od države. Odkod ta sredstva, ne vemo, vemo pa, da bodo vkljub zadnjemu znižanju obrestne mere predraga. Posojilnice n. pr. na deželi bi dobile za svoje kmetijske dolgove 6-02%, same pa bi morale plačevati za posojila pri Narodni banki nad 8% v eskontu. Vpoštevati je treba, da se plačujejo pri Narodni banki obresti naprej in zraven še trimesečno za naprej menični blanketi. Iz tega sledi, da ne bo onega dotoka novih sredstev iz starih dolgov, kot so nekateri pričakovali. Seveda bi bil položaj popolnoma drug, če bi ljudje zopet začeli nalagati svoje prihranke v denarnih zavodih. Toda tega do danes še ni in ne pomaga nobena propaganda, če ne bomo ustvarili potrebne podlage za to propagando. Zato je tudi vsaka propaganda zapravljanje sredstev in energije. Ustvarite podlago, pa bo propaganda uspešna! Ne dajajte samo obljub, ampak usmerite vso gospodarsko politiko k cilju ozdravljenja in okrepitevi zaupanja! Trpke so te besede, pa je boljše, če se povedo, da si prihranimo

marsikakšno razočaranje. Saj vsi želimo, da se povrnejo zopet nekdanji časi, že v interesu našega kredita, toda propaganda za nalaganje denarja mora imeti trdno podlago, ne pa samo obljube. Izkušenj z obljubami imajo ljudje dosti.

V listih smo tudi že čitali predloge nekaterih manjših denarnih zavodov za zaščito po novi uredbi o denarnih zavodih in njih upnikih. Vendar se v splošnem opaža, da manjkajo potrebni pravilniki za razjasnitev nekaterih uredb in členov, med drugim je tudi potrebno avtentično tolmačenje določil o obrestni meri, da se preprečijo izigravanja. Kar se tiče naših denarnih zavodov, doslej še nismo čuli o eventualnih prošnjah, ker vse čaka na pravilnike pa tudi nobeden noče pred časom odkriti svojih kart.

V zvezi s tekočimi vprašanji našega denarstva je tudi vprašanje industrijskega kredita, ki so ga ventilirali pred nedavnim industriji. Z ozirom na dezolatne razmere naših denarnih zavodov je našel dober odziv predlog za osnovanje posebne industrijske banke, pri katerih bi sodelovali poleg države tudi industriji sami na podlagi samopomoči.

Znižanje obrestne mere. Že v prejšnji številki smo poročali o pogajanjih vlade z Narodno banko, naj bi slednja znižala svojo izredno visoko obrestno mero, ki skoro nima para v Evropi, vsaj za 1%. To se je sedaj zgodilo, vendar ne v toliki meri kot je to pričakovala javnost: obrestna mera za eskont se je znižala namreč samo za pol odstotka, dočim se je za lombard znižala za cel odstotek. Tako znaša obrestna mera Narodne banke sedaj za eskont 7%, za lombard pa 8%. Pripominjamo, da je bila prejšnja obrestna mera v veljavi več kot dve leti (od 20. julija 1931. dalje). Če ne bi bilo zakonitih določil o višini obrestne mere, se to znižanje v našem gospodarstvu ne bi poznalo drugače, kot le pri dolžnikih Narodne banke, kajti doživljali smo doslej, da Narodna banka ni imela nobenega vpliva na zasebno obrestno mero. Znižanje obrestne mere se bo poznalo pri vseh denarnih zavodih v državi, saj svojim dolžnikom ne bodo smeli zaračunati več obrestj kot 12%, t. j. 5% nad eskontom Narodne banke. V Sloveniji to znižanje ne bo prišlo v poštev, ker znaša maksimalna obrestna mera za dolžnike zadrug 9,5%, za dolžnike regulativnih hranilnic 10,5% in dolžnike bank 12%. Če pa bodo zadruga in regulativne hranilnice znižale obrestno mero za vloge, ki znaša 4 oziroma 5% za vezane vloge, je pričakovati tudi znižanja obrestne mere pri teh dveh skupinah denarnih zavodov.

Obenem z obrestno mero za eskont je Narodna banka znižala obrestno mero tudi za blagajniške zapise in sicer za zapise z enomesečnim rokom od 1 na pol odstotka, za zapise z rokom dveh mesecev od 2 na polodrug odstotek in za zapise s trimesečnim rokom od 3 na 2,5%.

Za razvoj obrestne mere hranilnih vlog je važno, da je Državna hipotekarna banka v Beogradu znižala obrestno mero za hranilne vloge od sedanjih 6 na 5%. Ta obrestna mera velja za nove vloge od 15. februarja, dočim velja stara obrestna mera 6% do konca junija. S tem je odstranjen tudi velik kamen spodtike za one denarne zavode, ki bi prišli v poštev kot konkurenti Drž. hip. banke. Tudi ti zavodi bodo lahko znižali obrestno mero od sedanjih maksimalnih 6% na 5%.

Poleg tega je objavljena te dni tudi **bilanca Narodne banke**, ki izkazuje neznačajno povečanje čistega dobička od 240 na 2624 milij. Din, kar pomeni, da bo dividenda ostala neizpremenjena. Na drugi strani pa vzbuja pozornost postavka: odpisi dubioz v znesku 631 milij. Din (leta 1932 508 milij. Din). Teoretično skoro emisijska banka ne more imeti izgub, ker se peča samo s prvovrstnimi menicami. Toda v naših razmerah menični material ni mogel biti kratkoročen in dober, kot to zahtevajo predpisi. Krediti naše Narodne banke niso bili trimesečni, ampak kot nam je dejal odličен poznavalec razmer pri banki, šestletni. V taki dolgi dobi se razumljivo lahko boniteta dolžnikov bistveno izpremeni. Zato je skrajni čas, da Narodna banka korenito izpremeni svojo poslovno in kreditno politiko, če se hoče v nadalje obvarovati škode in postati blagodejna emisijska ustanova za vse naše gospodarstvo. V zvezi s tem je zlasti nujno, da preneha s politiko kontingentiranja.

Hosa državnih papirjev je te dni izrazita, kakor je že dolgo nismo doživeli. Tečajji so skočili tako visoko, da jih na tej višini že dolgo ne pomnimo. Vzrok za to hoso je iskati predvsem v spremembi zakona o vojni škodi, 7% investicijskem posojilu in begluških obveznicah, katerih amortizacija se bo odslej izvrševala z nakupi države na borzah. Za primer navajamo nekaj tečajev na zagrebški borzi dne 29. decembra 1933, 31. januarja 1934 in 9. februarja 1934:

	29. dec. 1933	31. jan. 1934	9. febr. 1934.
7% inv. pos.	54— — 57—	61— — 65—	76— — 80—
agrarnji	25·50 — 27·50	30— — 33—	38— — 40—
vojna škoda	296·50 — 297—	275·50 — 276—	314— — 318—
begl. obv.	37— — 38—	38·25 — 38·75*	58— — 58·50
8% Bler	38— — 39—	41·50 — 42·50	57— — 60—
7% Bler	35— — 35·50	39·25 — 40—	52— — 53—
7% pos. DHB	52— — 55—	55— denar	68— — 73—

Ta hosa je razveseljiva in želeti bi bilo, da se v interesu obnove našega denarstva tečaj državnih papirjev dvignejo do take višine, ki bi omogočala na eni strani denarnim zavodom porabiti izkupiček za prodane državne papirje za povečanje svoje likvidnosti, na drugi strani pa bi se državni kredit povečal, kar bi omogočalo nova posojila države, ki so tako nujno potrebna zlasti za investicijska dela.

Izkazi Narodne banke nam dajo tole sliko:

Aktiva:	15. dec. 1933	31. dec. 1933	15. jan. 1934	31. jan. 1934
Zlato	1.795·0	1.795·0	1.795·0	1.795·0
valute	0·3	—	0·04	0·02
devize	113·2	111·2	81·9	79·6
sk. podlaga	1.908·4	1.906·2	1.876·9	1.874·6
devize izv. podl.	62·2	54·5	81·1	59·8
kovan denar	249·5	236·0	289·1	295·6
posojila: menična	1.839·5	1.808·9	1.772·5	1.775·9
posojila: lombardna	306·2	293·1	280·3	279·5
prejšnji predujmi državi	1.720·1	1.715·6	1.715·9	1.716·6
Pasiva:				
bankovci v obtoku	4.220·2	4.327·2	4.179·6	4.211·8
drž. terjatve	5·6	7·3	5·3	5·3
žiroračuni	629·4	474·1	540·6	467·6
razni računi	529·1	549·3	552·5	588·4
sk. obv. po vidu	1.164·1	1.031·0	1.098·6	1.061·4
obveznosti z rokom	1.096·7	1.106·3	1.138·6	1.109·0
sk. obtok in obv. po vidu	5.384·2	5.358·2	5.278·4	5.273·6
odstotek kritja	35·44	35·57	35·55	35·54
od tega zlato kritje	33·33	33·50	34—	34·03

Devizni zaklad banke beleži v januarju padeč, ki je bil le deloma nadoknaden z dvigom deviz izven podlage. Nadalje je opažen stalen dvig zaloga kovanega denarja pri banki. Posojila so od 22. do 31. januarja narasla.

Dotok hranilnih vlog v privilegirane denarne zavode je še vedno znaten. Tako so se hranilne vloge pri Državni hipotekarni banki povečale v novembru (kasnejši podatki še niso objavljeni) za 6·67 milij. Din in dosegle 827·53 milij. V teku 11 mesecev leta 1933 so se vloge povečale za 102·6 milij. Din. Poštna hranilnica izkazuje v decembru dvig vlog na 564·1 milij. V tem pa so vpoštevane tudi že kapitalizirane obresti za leto 1933. Skupno so hranilne vloge pri Poštni hranilnici lani narasle s kapitaliziranimi obrestmi vred za 121·4 milij. Din. Dvig vlog se v januarju letos nadaljuje, saj so se povečale po najnovjšem izkazu za januar za 24·57 milij. Din.

Cene po indeksu Narodne banke so v decembru padle, dočim so se v januarju zopet dvignile. Cene v posameznih skupinah so bile naslednje (podlaga so cene v letu 1926 kot 100) v januarju 1934 (v oklepajih podatki za december 1933): rastlinski proizvodi: 53·1 (52·7), živina in proizvodi 57·8 (57·1), mineralni proizvodi 76·2 (76·2), industrijski proizvodi 69·2 (68·4), skupni indeks 62·9 (62·3), od tega izvozni proizvodi 59·2 (59·2), uvozni proizvodi 74·1 (73·5).

Naša zunanja trgovina izkazuje v novembru veliko aktivnost v znesku 127·6 milij., ki je nekoliko manjša kot v oktobru, ko je znašala 131·9 milij. Din. To zmanjšanje je v zvezi s sedanjo sezono, ko je lani kmalu pritisnila ostrejša zima. V decembru je znašala aktivnost samo še 24·2 milij. Din.

V ostalem je znašal v l. 1933 naš uvoz 793.000 ton za 2.882·5 milij. (880.000 ton za 2.859·7 milij. v letu 1932), torej po teži se je naš uvoz zmanjšal za 9·85%, po

* Beograd, ker ta dan ni zabeležil Zagreb za ta papir nobenega tečaja.

vrednosti pa je radi padca dinarja narastel za 0·8%. Izvoz je znašal 2,930.000 ton za 3.377·8 milij. (2.398.000 ton za 3.055·6 milij.), povečal se je torej po teži za 22·16%, po vrednosti pa za 10·55%.

Pregled naše zunanje trgovine v lanskem letu nam daje tole sliko v milij. Din:

	Uvoz		Izvoz	
	1933	1932	1933	1932
9 mesecev	2.075·8	2.121·6	2.287·6	2.033·6
oktober	281·1	243·7	413·0	320·1
november	275·9	231·6	403·5	359·5
december	249·6	262·7	273·8	342·4

Skupno je bila naša trgovinska bilanca aktivna v letu 1932 za 195·9 milij. Din, v preteklem letu pa že na 495·3 milij. Din in se je torej izdatno izboljšala.

Naš izvoz je v bodoče izpostavljen velikim nevarnostim. Pri zadnjih pogajanjih z Italijo so bile povišane uvozne carine na živino v Italiji, obenem pa se bodo uvedli za uvoz naše živine posebni kontingenti. Temu nasproti nismo dobili nobenih kompenzacij in obstoja nevarnost, da izgubimo italijanski lesni trg, ker namerava Italija podevetoriti svoje uvozne carine na les, obenem pa daje izredno velike tarifne ugodnosti avstrijskemu lesu iz političnih razlogov. Zato bomo morali najbrže iskati nova tržišča za naš les, kar pa bo v sedanji krizi odjema in hudi konkurenci zelo težko. Edino nekaj upanja imamo pri sporazumu najvažnejših uvoznih držav za les v Italijo. Vendar bo treba vseno resno vzeti v pretres naše lesno gospodarstvo, pri katerem je zainteresirana zlasti Slovenija. Pa tudi država bo morala svojo trgovinsko politiko izpremeniti v korist lesa, ki je naš najvažnejši izvozni predmet.

Zaradi pomanjkanja prostora omenjamo med **inozemskimi dogodki** le, da je predsednik Roosevelt določil dne 2. februarja novo pariteto dolarja k zlatu s 59·05% dosedanje, kar pomeni devalvacijo dolarja za skoro 41%. Vendar se tečaj deviz še niso prilagodili in vse dni vlada na deviznih trgih velika nejasnost ter velike fluktuacije.

Ljubljana, 11. februarja 1934.

D. P.

STALNOST SVETOVNIH TRGOV

Od srede decembra dalje se je na mednarodnih blagovnih trgih prvič zopet pokazal začetek konsolidacije položaja, opirajoč se na tendence po poživljenju gospodarstva, ki so se javile po vsem svetu. V ospredje zanimanja so prihajali čimdalje bolj trgi tekstilnih sirovin, dočim poživljenje v skupini kovin ni bilo tako močno. Opomogli so si tudi čaj, kavčuk, srebro, kava in slanina. Skupinam žitaric, sirovega masla itd. se pa ni tako dobro godilo.

V Zedinjenih državah se je zaposlenost industrije vsled velikih naročil od strani vlade ojačila. Vlada hoče tendenco poživljenja z novim stavbnim programom itd. še pospešiti.

Brazilski trgi kave so se dobro držali, pri čemer je bila merodajna nizka cena blaga. Od leta 1931. do konca leta 1933. je bilo v Braziliji uničenih 26,070.000 vreč kave. Če se bo politika uničevanja nadaljevala in se bo hkrati posekal del kavčnih dreves, se bo statistični položaj kmalu zboljšal. — Svetovni trg čaja se je nekoliko utrdil; živahna je bila zlasti prodaja britanskoindijskega čaja. — Na svetovnem sladkornem trgu je podjetnost ovirana po težavnem kubanskem problemu, po ekspanzijskem stremljenju ameriške sladkornopesne produkcije in po nezadostni sprejemni zmognosti svetovnega konsuma. — Na trgih kavčuka so se mogle cene v pričakovanju ugodnih konferenčnih poročil utrditi. Sedanje cene so domačinom v Nizozemski Indiji prav ugodne. — Ameriški trgi bombaža

kažejo od konca decembra dalje navzgorno tendenco, le malo prekinjeno od majhnega kolebanja. Povpraševanje mednarodnih predilnic je bilo izredno živahno; kupovale so tudi že za poletne mesece. — Hausse na trgih sirove volne v Avstraliji in Južni Ameriki se je krepko nadaljevala; glavni kupec je bila Anglija, poleg nje tudi Nemčija, Francija in Italija. — Tudi sirova džuta se je močno okrepila; vzrok je bil v prvi vrsti ta, da so prihajala iz Kalkute (Indija) neugodna kvalitetna poročila in da tudi ponudbe niso bile preobilne. — Sovjetska Rusija je prodala ob pričetku tekočega leta velike množine lanu; največ so kupile zapadnoevropske predilnice. — Baker je precej stalen. Srebro je v znamenju ameriške politike in se polagoma dviga kar naprej. — Cene svinca so padle. Čeprav je bilo povpraševanje razmeroma dobro, je vendarle zaostalo za obilnimi dovozi. Ameriška politika srebra vpliva pobudno tudi na produkcijo svinca. — Sicer so se svetovne zaloge cina precej zmanjšale, vendar si cene niso mogle opomoči, ker so pošiljate v Zedinjene države padle. — Poraba cinka ne more iti vstric s svetovno produkcijo, ki je od lanskega junija dalje močno narasla.

Podamo običajni pregled glavnih svetovnotržnih produktov na mero-dajnih borzah v razvoju njih cen v lanskem novembru in decembru ter v letošnjem januarju.

Blago	Borza	Nov. 1933	Dec. 1933	Jan. 1934
Pšenica	Chicago	80·75	85·25	82·75
Rž	Chicago	60·62	56·37	59·25
Kava	New York	7·25	7·87	8·75
Sladkor	New York	1·24	1·18	1·30
Sirovo maslo	Koebenhavn	2·06	1·92	1·52
Bombaž	New York	10·05	10·20	10·85
Džuta	London	14·05	14·25	16·12
Volna	Bradford	35·—	35·50	40·—
Baker	New York	8·25	8·—	8·25
Cin	New York	52·87	53·35	51·85
Srebro	London	18·37	18·50	19·12
Kavčuk	London	4·09	4·09	4·25

Žir.

T O I N O N O

Stečaji, prisilne poravnave in po-sredovalna postopanja v mesecu decembru 1933

Društvo industrijev in veletrgovcev v Ljubljani objavlja za dobo od 1. do 31. decembra 1933. to statistiko (številke v oklepaju se nanašajo na isto dobo pretečenega leta):

1. Otvorjeni stečaji:

V Dravski banovini 1 (8), Savski 5 (5), Vrbaski 2 (4), Primorski 1 (1), Drinski 5 (4), Zetski 3 (2), Dunavski 3 (15), Moravski 1 (7), Vardarski 4 (7), Beograd, Zemun, Pančevo 3 (3).

2. Otvorjene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 9 (12), Savski 3 (21), Vrbaski 1 (1), Primorski 3 (5), Drinski — (6), Zetski — (—), Dunavski 2 (8), Moravski — (1), Vardarski — (1), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (4).

3. Otvorjena posredovalna postopanja, kolikor jih je bilo društvu javljenih: v Dravski banovini 10, Savski 64, Vrbaski 3, Primorski 4, Drinski 2, Zetski —, Dunavski 8, Moravski 3, Vardarski 3, Beograd, Zemun, Pančevo 6.

4. Odpravljeni stečaji:

V Dravski banovini 4 (4), Savski 5 (3), Vrbaski — (—), Primorski 1 (—),

Drinski 6 (12), Zetski 1 (1), Dunavski 10 (9), Moravski 5 (6), Vardarski 4 (6), Beograd, Zemun, Pančevo 2 (2).

5. Odpravljene prisilne poravnave izven stečaja:

V Dravski banovini 5 (15), Savski 4 (26), Vrbaski 1 (4), Primorski 3 (7), Drinski 1 (8), Zetski — (—), Dunavski — (12), Moravski — (—), Vardarski — (—), Beograd, Zemun, Pančevo 6 (10).

Po podatkih Društva industrijcev in veletrgovcev sta bila v vsem letu 1933. v državi 402 stečaja, 217 poravnanih in 1613 posredovalnih postopanj, skupno torej 2232 insolvent, medtem ko je bilo leta 1932 le 1738 insolvent.

Naše v letu 1933 sklenjene trgovinske pogodbe in sporazumi

Naša država je v preteklem letu, da zavaruje čim boljše prodajo svojih proizvodov na inozemskih tržiščih, sklenila večje število trgovinskih dogovorov in sporazumov, kakor tudi znatno število prometnih konvencij.

Dne 15. maja 1933. je bil podpisan **trgovski sporazum z Ogrsko**, ki je dejansko dopolnilo trgovinske pogodbe, sklenjene z Ogrsko 1926. in predvideva kompenzacijsko medsebojnih trgovskih terjatev in določa naši državi kontingent za uvoz lesa in sadja na Ogrsko.

Preferencialni sporazum o koruzi s Francijo z dne 10. julija 1933., s katerim nam je Francija odobrila preferencial na carini za 24.000 ton koruze.

Trgovski kompenzacijski sporazum z Grčijo, dne 20. julija 1933. Po tem sporazumu bo plačevala Grčija v bodoče 50% od vrednosti našega izvoza v devizah, ostanek pa v kompenzacijskih bonih, ki nam služijo za nakup grškega blaga. Za v Grčijo uvoženo pšenico, nam bo dala 80% v devizah, 20% pa v bonih.

Brezpogodbeno stanje med našo državo in Nemčijo je pričelo 6. III. 1933., na kar so se pričeli takoj razgovori, ki so končali s sklenitvijo začasnega trgovinskega sporazuma dne 29. julija 1933. Sporazum določa uporabo največje ugodnosti v medsebojnem prometu.

Dopolnilni **trgovski dogovor z Avstrijo** je bil sklenjen 9. avgusta 1933. S tem dogovorom je našemu izvozu v Avstrijo zagotovljen kontingent za izvoz živine.

Med našo državo in Albanijo je bil 20. decembra 1933. sklenjen sporazum o trgovini in plovbi. Ta sporazum predvideva neke vrste kompenzacijski pro-

met. Naša država je prevzela obveznost, da kupi v Albaniji za ono vsoto blaga, ki odgovarja vrednosti našega izvoza v Albanijo tekom zadnjih treh let. Sporazum določa tudi olajšave za naš izvoz v Albanijo.

Trgovski sporazum z Rumunijo je bil 27. decembra 1933. podaljšan do dne 30. junija 1934.

Poleg teh je sklenila naša država še nekaj sporazumov, ki so tudi velikega pomena za naše gospodarstvo. Sklenjeni so bili:

Dopolnilni sporazum o reguliranju trgovskih terjatev z belgijsko-luksenburško gospodarsko unijo; veterinarska in zdravstvena konvencija z Rumunijo, konvencija za ustvarjenje mednarodnega društva za poljedelski hipotekarni kredit.

Nadalje je sklenila naša država nekaj konvencij o železniškem, rečnem in pomorskem prometu in sicer: konvencijo o plovbi po Donavi; dopolnilni akt k mednarodni konvenciji o prevozu blaga po železnici itd.

V mesecu januarju so se nadaljevali še razgovori glede sklenitve sporazuma z Italijo, Češkoslovaško in Španijo.

Tujski promet v Dravski banovini

V raznih letoviščih v Dravski banovini je bilo tekom leta 1933.: 160.000 obiskovalcev z 800.000 prenočevanji. Če računamo, da je potrošil vsak dnevno 60 Din, so letovišča dobila iz tujskega prometa 1933. okrog 50 milijonov Din.

Dolgovi Jugoslavije

Ministrstvo financ je izdalo poročilo o stanju konsolidiranih dolgov države dne 1. julija 1932.

Stanje inozemskega dolga je izkazano z 32.763.243.636-10 Din; svota je porazdeljena na 28 dolgov.

Notranja zadolžitev znaša 6.020 milijonov 315.000 Din; porazdeljena je na 5 dolgov.

Skupna svota inozemskih in notranjih dolgov znaša torej 38.783.557.636-10 Din.

Anuitete inozemskih dolgov, plačljive v proračunskem letu 1932/33, so znašale 1.277.254.736-10 Din, a anuitete notranjih dolgov 306.288.300 Din.

Izdatki občin v Dravski banovini

Vse občine v Dravski banovini so imele leta 1930.: 109.749.000, — 1931.: 119.691.000 in 1932.: 104.855.000 Din izdatkov.

Od teh izdatkov je odpadlo na šolstvo 29,5%, na občinsko upravo in

vzdrževanje cest 14%, na obresti in odplačilo dolgov 12% in na zdravstvo 3 odstotke.

Milijonarji v Jugoslaviji

Ministrstvo financ je po davčnih prijavah ugotovilo, da je v naši državi najmanj 143 milijonarjev. Točno število pa je seveda nemogoče ugotoviti. Teh 143 milijonarjev zasluži letno milijon dinarjev, za kateri zaslužek pa je potreben kapital najmanj 60—70 milijonov Din. Po podatkih ministrstva financ je največje število bogatašev v beograjski finančni direkciji in sicer 41. Na direkcijo v Zagrebu jih odpade 32, na direkcijo v Ljubljani 18, Sarajevu 17, Novi Sad 11, Split 9, Niš in Banjaluku po 5, Skoplje 4 in Podgorico 1.

Kočevska proga

Zgraditev Kočevske proge, za katero se je slovensko gospodarstvo zavzemalo prav od zedinjenja, je problem, ki je stopil kljub svoji veliki važnosti, radi težkih finančnih prilik zopet v ozadje.

Kako važna je zgraditev te proge v pogledu napredka našega pomorskega in tranzitnega prometa preko naših luk, kažejo podatki, ki jih je podal šef odseka za pomorstvo ministrstva za trgovino in industrijo g. dr. Vuk Krajač v svoji študiji.

Razlogi, radi katerih rabi Slovenija in zahodna Hrvatska krajši izhod na morje, so gospodarskega, političnega in strateškega značaja. Zgraditev je bila uzakonjena na osnovi Blairovega posojila. Proga bi spajala na relaciji Ljubljana—Sušak 44 km dolgo projektirano

črto Kočevje—Vrbovsko s 6 predori v skupni dolžini 7250 m, z dvema mostovoma in viadukti. Stroški bi znašali 385 milijonov Din.

Da bi se upostavila direktna relacija Maribor—Sušak, bi bilo potrebno zgraditi 13 km dolgo progo Sevnica—Št. Janž; za njeno zgraditev so predvideni stroški okroglo 65 milijonov Din; — ter 30 km dolgo progo Črnomelj—Lukovdol, za 166 milijonov Din.

V vojni-strateškem pogledu bi bila železnica Jesenice—Ljubljana—Kočevje—Vrbovsko proga za obmejno črto.

Po sedaj obstoječih progah znaša razdalja Ljubljana do morja na Rst 145 km, Ljubljana—Sušak preko Karlovca 330 km. Z zgraditvijo proge Kočevje—Vrbovsko pa bi se pot skrajšala za 120 km.

Sovjetski drugi petletni gospodarski načrt

Drugi petletni načrt Sovjetske Rusije bo prinesel, kakor pričakujejo Sovjeti, izpopolnitev tehnične in gospodarske neodvisnosti. Načrt predvideva investicijo v znesku 103 milijarde rubljev. Od te svote odpade 48 milijard rubljev na težko industrijo. Povečanje proizvodnje konzumnih predmetov se bo izvedlo s pomočjo znatnega poviška mezd, čemur bo sledil splošen podvig življenjskega standarda. Proizvodnja avtomobilov in traktorjev se bo osemkrat povečala, proizvodnja električne energije pa desetkrat. Milijonu delavcev se bo nudila strokovna izobrazba; število akademsko naobraženih pa se bo podvojilo. Uvedel se bo sedemurni delovni čas.

DRUŠTVENE VESTI

Redna odborova seja Trgovskega društva »Merkur« za Slovenijo v Ljubljani se je vršila v četrtek, dne 21. decembra 1933. ob 8. uri zvečer v posvetovalnici Združenja trgovcev v Trgovskem domu. Predsednik dr. Fran Windischer je pozdravil navzoče, ugotovil sklepčnost in otvoril sejo. Odsotne odbornike in odbornice je opravičil. — Zadnja seja je pred božičem in novim letom in je izrekel predsednik odboru voščila za božič in novo leto. Leto, ki gre h koncu, ni bilo posebno srečno in ugodno. Gospodarski in socialni položaj se je prej obračal na slabo kakor na dobro. Naše razmere so vendar še v primeri z onimi v drugih krajih znosljivejše. Ni še znamenja izboljšanja položaja in bi ob koncu leta želeli, da nam prihodnje leto ne prinese težjih prilik. V našem društvu bi bilo lahko marsikaj boljše, ali v primeri z drugimi organizacijami ne smemo obupati, marveč skušati, da pridemo preko sedanjih težav. V organizaciji, ki je kakor naša prostovoljna, v časih, v kakršnih živimo, delo ni lahko, ker imajo naši interesi bremen in obvez že dovolj pri mnogih obveznih organizacijah, ki so nastale v novi državi in vzele mnogo našega nekdanjega delokroga. — Predsednik je poročal, da je društvo izreklo gospe soprogi našega zvestega

odbornika gospoda Franca Adamiča iskreno sožalje ob njegovi prerani smrti. Ob smrti gospoda Maksa Valeta, trgovca in posestnika v Št. Jerneju, je društvo izreklo sožalje žalujoči soprogi odličnega pokojnika. Iskreno sožalje je bilo izraženo gospe Zofiji Banda ob smrti njenega soproga, našega zvestega člana gospoda Marka Banda. Sožalje je društvo izreklo ravnatelju gospodu Ignacu Florjančiču ob prerani smrti njegove spoštovane gospe soproge. Žalujoči rodbini Zlebnik je bilo izrečeno sožalje ob smrti gospodične Pavle Zlebnik. Gospe Greti Terdina smo izrekli prisrčno sožalje ob smrti njenega soproga gospoda Franca Terdina, trgovca v Ljubljani, ki je bil dolga leta zvest član našega društva. Gospodu ravnatelju Leo Ozimiču smo kondolirali ob smrti njegove gospe matere, gospodu dvornemu svetniku Božidarju Bežeku smo izrekli sožalje ob smrti njegove gospe soproge. Gospodu veletržcu Francu Stupici smo izrekli svoje čestitke ob štiridesetletnici njegovega dela v trgovini, gospodu divizijskemu generalu Maistru Rudolfu smo izrekli prisrčne čestitke ob najvišem odlikovanju z redom sv. Save I. stopnje. Predsedniku Gostilničarske zadruga gospodu Francu Kavčiču smo ob šestdesetletnem življenjskem jubileju izrekli prisrčna voščila. Gospodu Francetu Skofu v Ljubljani smo poslali prisrčne pozdrave, ko je prevzel mesto načelnika na glavnem kolodvoru v Ljubljani. Gospoda magistratnega ravnatelja Franca Jančigaja smo pozdravili s prisrčnimi čestitkami, ko je prevzel mesto ravnatelja magistratnih uradov. Gospoda dr. Maksa Obersnela smo brzojavno pozdravili ob prazniku njegove petdesetletnice. Planinskemu društvu v Ljubljani smo pisali pozdravno pismo ob prazniku štiridesetletnega jubileja. Polkovniku gospodu Radovanu P. Jovanoviču, komandantu šestnajstega artilerijskega polka, smo poslali čestitke na dan slave njegovega polka. Gospodu profesorju Josipu Tratniku, strokovnjaku za lesno obrtnost, smo poslali iskrene pozdrave ob praznovanju njegovega petinsedemdesetletnega življenjskega jubileja. Narodno čitalnico v Kranju smo prisrčno pozdravili ob njenem sedemdesetletnem jubileju. — V odsotnosti društvenega tajnika Antona Agnole je prečital odbornik Fran Kovač poročilo tajništva in posredovalnice za dobo od zadnje seje. Poročili je vzel odbor na znanje. — Predsednik je pri tej priliki poročal o učnih tečajih, ki se vrše v letošnji zimski sezoni in sicer so to tečaji za: slovensko stenografijo, knjigovodstvo, nemščino višji tečaj in laščino višji tečaj. Poučujeta gospoda profesor dr. Robert Eržen in Fran Zelenik, publicist in višji državni uradnik. — Predsednik je dalje poročal, da je začelo pošiljanje trgovskega koledarja za leto 1934. že meseca novembra. Velike so težave pri razpečavi tega našega koledarja, ki je izšel že dvajsetič. Spretno in lepo ga je uredil naš dolgoletni urednik gospod Fran Zelenik. Zadnja leta je razprodaja tega koledarja, ki bi moral biti nepogrešen spremljevalec naših trgovcev in trgovskih sotrudnikov, vedno težja. — Društveni blagajnik Josip Krek je podal nato pregledno poročilo o društvenih dohodkih in izdatkih ter o stanju društvenega gospodarstva ob koncu leta. — Društveni odbornik Pavel Fabiani je poročal o dopisu izdelovalca kreme gospoda Ivana Lapajnetta iz Most pri Ljubljani, ki želi vstopiti v zvezo z našim društvom radi propagande svojega produkta. Pooblastita se odbornika Anton Verbič in Pavel Fabiani, da skušata doseči z njim sporazum glede prispevkov v korist našega društva od prodaje njegovega voščila. — Društveni tajnik Anton Agnola je načel vprašanje plesnih prireditev prihodnje sezone, pa se je odbor odločil za to, da ne priredi spričo slabih razmer tradicionalne plesne prireditve. Društveni tajnik je nadalje izpregovoril o potrebi strokovnih trgovskih knjig in je po daljšem razgovoru obljubil predložiti seznam takih strokovnih knjig, ki bi jih bilo nakupiti. — Odbor je nato razpravljal o prošnjah za podpore. — Predsednik dr. Fran Windischer želi odboru vesele božične praznike in srečno novo leto. Sklep seje ob pol 10. uri zvečer.

Slovensko Trgovsko Društvo v Mariboru je imelo prejšnji petek sejo, na kateri je bilo podano zaključno poročilo o »Tečaju za moderno aranžiranje izložbenih oken«, ki ga je priredilo društvo v času od 14. novembra do 22. decembra 1933. Zanimanje za ta tečaj, kakor smo že poročali, je bilo izredno, in sicer 38 udeležencev, ter je končal z zadovoljivim uspehom. Na željo nadaljnjih interesentov namerava društvo obnoviti tečaj v najkrajšem in se bosta čas in kraj prireditve pravočasno objavila. Nadalje je odbor razpravljal o raznih aktualnih vprašanjih in društvenem delovanju, ki se razvija povoljno in v pravi smeri. Sprejel je obenem 19 novo pristopivših članov. V Mariboru, dne 4. januarja 1934.